

KUST POSTEN

Organ för KA 2:s Kamratförening

Nr 4 2005 årgång 67

Utgives av KA 2:s Kamratförening

Redaktör och ansvarig utgivare: OLLE MELIN
Adress: Författarevägen 9 371 63 LYCKEBY
Telefon: 0455- 239 64
E-post: omelin@telia.com

Grafisk formgivning: DAG ÅSHAGE
telefon: 0455-482 18
E-post: dag.ashage@euromail.se

Tryckeri: Tryck & Reklam i Karlskrona AB

Omslagsbild:

Från invigningen av Vodafone Arena Rosenholm

Kamratföreningen styrelse

Ordförande: Per Engkvist
Vice ordförande: Kent Alritzson
Sekreterare: Kent Alritzson
Vice sekreterare: Yvonne Wirbrand
Kassör: Ulf Olzon
Ledamot: Göran Göransson
Suppleanter: Sune Persberg
Lars Hellström
Klubbmästare: Lars Iger
(adjungerad till styrelsen)

Kamratföreningens adress

KA 2:s Kamratförening
Box 527
371 23 KARLSKRONA
Telefon: 0455 - 866 22 (v sekr)
Postgiro: 9 80 67 - 2
Bankgiro: 5584-9483
Medlemsavgift: 100 kronor

Kamratföreningens utbud av KA-produkter

Kavajmärke	80:-
Medlemsnål	45:-
Slips KA 2	50:-
Slips KA	50:-
Slipshållare KA	60:-
Livrem	120:-
Manchettknappar KA	150:-
Manchettknappar marinen	235:-
KA 2 Idrottshistoria	
Nattlig patrullorientering	30:-
Eskil Nyström och Marinens Hemvärnsmusikkår	
Kassett	60:-
Vykort Kungsholms fort (4 st)	10:-
Vykort Rosenholm (3 st)	10:-
CD Karlskrona Kustartilleriregemente	100:-

Gräsvik och dess historia
Boken kostar 60 kronor

KA 2-boken kostar
200 kronor plus
porto 60 kronor

Ring kassören Ulf Olzon för beställning
telefon 0455-135 40
Varorna levereras, när betalning skett.
Om varorna inte hämtas tillkommer porto minst 20 kronor.
Postgiro: 98067 -2
Bankgiro: 5584-9483

De politiska argumenten styr besluten

Isamband med de tre senaste Försvarsbesluten har det visat sig, att sakargumenten väger lätt. Vi är många som genom åren har räknat fram produktionskostnader för soldatutbildning, mätt kajlängder, räknat sängar, räknat lektionsrum till och med räknat antal toalettstolar för att jämförelse skall kunna ske mellan olika produktionsplatser (regementen och förband). Till vilken nytta har vi gjort detta? Det har ju visat sig, att det nästan uteslutande är de politiska argumenten, som ändå styrt besluten.

I efterdyningarna från det senaste Försvarsbeslutet seglar det nu fram något, som gör många av oss kamratföreningsmedlemmar nyfikna. I budgetpropositionen står det "...förmågan att uppträda på sjöarenan. Regeringen bedömer att det är viktigt att denna förmåga vidmakthålls och utvecklas i Göteborg." Det som avses i citatet är säkerhetsbataljonens förmåga. För att denna förmåga skall utvecklas och vidmakthållas avser tydligen regeringen att flytta säkerhetsbataljonsutbildningen från Kungsholmsfort till Kärringberget i Göteborg. Som vanligt har det gjorts kostnadsberäkningar och uppvaktningar i departementet, åter igen till vilken nytta? Generalinspektören för Marinen vill efter utredning ha kvar utbildningen i Karlskrona, för honom styr ju sakargumenten.

Man kan nästan tro, att det är en "militär underrättelseoperation" som har genomförts med syfte att säkerställa militär utbildning med spetskompetens i Göteborgsområdet. Vilka medel har man då använt? Ingick den utredning - lokalisering av säkerhetsbataljonernas

utbildning, som genomfördes för några år sedan i denna "operation"? Då tillkom det nämligen, till mångas förvåning, ett lokaliseringsalternativ - Göteborg.

Vad det nu än är, som gjort att dessa textrader kommit in i budgetpropositionen och tydligen också i det kommande regleringsbrevet från regeringen, så kan väl någon tala om för oss nyfikna, som fortfarande är intresserade av Försvarsmaktens utveckling, vad som ligger bakom beslutet. Det kan ju knappast vara av arbetsmarknadsskäl med cirka 20 arbetstillfällen i Göteborgsregionen!!! Är det säkerhetspolitiska skäl eller vilka andra skäl är det?

Något konstigt är det, när försvarsministern som svar i en interpellationsdebatt repeterar vad som står i propositionstexten och inte ger några andra konkreta argument för flytten av utbildningen. Konstigt är det också, när en så erfaren riksdagsman som Christer Skog uteblir från nämnda interpellationsdebatt, genom att skylla på datorkrångel, när han själv ställt frågan. Konstigt är också den tystnad i frågan som uppstått bland lokala socialdemokrater i Karlskrona. Allt detta kan bara tolkas som, att det finns ett svar på det politiska beslutet i frågan, som inte är lämpligt att offentliggöra.

Något, som inte är konstigt, utan som följer traditionen är, att kamratföreningen avhåller sitt 70:e årsmöte i Karlskrona Hantverksförenings lokaler den 23 februari. Väl mött då!

KA 2 Kamratförenings årsmöte

äger rum torsdagen den 23 februari 2006
i Karlskrona Företags- och hantverksförenings lokaler på Bredgatan.
Årsmötesförhandlingarna startar kl 1800.
Efter mötet inbjuds till måltid enligt sedvanlig meny. Pris för måltiden är
150 kr för medlem och 200 för icke medlem.
KA 2-oktetten underhåller.

Anmälan om deltagande i måltiden görs till
klubbmästaren Lars Iger senast den 16 februari
på telefon 0455- 80587.

Välkomna!

I KA 2 kanslihus

I KA 2 kanslihus arbetade många människor. Där fanns nämligen regementsstaben, som, om man betraktade den, sönderföll i ett flertal avdelningar. Vid tiden för denna berättelse var antalet tre; den allmänna, utbildnings- och personalavdelningen. De hade alla varsin förkortning, avd A, avd U och avd P. Elaka människor, t.ex. truppfolk, brukade benämna hela staben UPA. Den tid, vi befinner oss i, är slutet av 30-talet, en tid som mänskligt att döma borde ge militära staber full sysselsättning.

I denna stab var en period under sin utbildning en ung korpral kommenderad. Han hette, och heter fortfarande, Erik Friberg. Han var signalist och han skulle tjänstgöra som någon slags ordonnans men samtidigt studera, hur staben fungerade i signaltekniskt hänseende. Det var för den nya korpralen en mycket behaglig tjänstgöring med regelbundna arbetstider och intressanta uppdrag. Tre gånger per dag avvek han planenligt för att intaga sina måltider, frukost, lunch och middag.

Vid denna tid i krigsmaktens historia skedde stora förändringar i befälssammansättningen, de flesta innebärande avancemang och befordran. På denna stab fanns nu ett stort antal befäls personer, som helt nyligen erövrat sina positioner. De hade haft konstiga och mycket osäkra anställningar, de hade varit extra ordinarie, de hade varit på såväl övergångsstat som undergångsstat och de hade varit anställda i kustartilleriet. Som sagt, deras tillvaro hade varit ytterst svävande och osäker.

Nu hade allt detta retts upp, de hade fått fasta anställningar och deras lycka tycktes fullständig, allra helst som de nya expeditionsbefattningarna gav utrymme för personlig utveckling. Tjänsterummets ombonade atmosfär gav spelrum för hittills oanade talanger. Här växte olika karaktärer fram; pedanter med sina välvässade blyertspennor, diariemästaren, som på ett ögonblick kunde fastställa karaktären på en skrivelse och lika snabbt ge den dess rätta diarienummer. Postöppning, reglementstolkning och föredragning utvecklades mot fulländning.

Men det fanns smolk i bägaren.

I och med upphöjelsen hade alla gått in i kontantlönesystemet. Var och en fick en månadslön, punkt slut. Borta var alla tidigare förmåner såsom fri uniform, tvätt och skodon. Allt detta var uthärdligt och acceptabelt, men en förlust kvarstod och det var den, som skat-

tades allra högst och som alltid under deras hela militära tillvaro ett förlåtande skimmer över krigarlivets alla besvärligheter – KRONANS MAT!

Detta att tre gånger per dag besöka regementets matsal och där inmundiga någon av de ljuvligheter, som där framställdes, det hade gått förlorat. Om denna förlust blev man nu påmind när denne hurtfriske korpral dagligen och flera gånger om dagen anmälde: "Jag går och äter nu"!

Efter en tid frågade någon, "vad fick Du idag, pojke?". Korpralen Friberg svarade sanningsenligt och tydligt till belåtenhet för frågan upprepades nästa dag. Efter några dagar upptäckte den klippska Friberg, han var som sagt signalist, att han var väntad och han förstod, att hans information om maten var något som omgivningen såg fram emot. Det skedde en liten samling på något av kontoren och sedan berättade han, alltmer utförligt, om måltidens förlopp, stämningen i matsalen och eventuella incidenter. Som en klimax i sin föredragning tog han upp måltidens innehåll.

Så långt kommen, kunde han tydligt förmärka en nästan andäktig stämning i det lilla rummet. Med gapande munnar sög åhörarna i sig varje detalj i hans redogörelse.

För seansens avslutning fanns två repliker att tillgå och de framgade förmodligen den, som kände sig mest gripen av budskapet. Den ena var: "Ja, de, de, de gick väl i dej", och den andra: "Ja, då smorde Du väl kråset redet, pojke?"

Erik Friberg, dock inte som korpral

Kjell Silverbark

Våra sjögående trotjänare

D en här gången har vi tagit fram ett kort från beredskapsåren. Transportbåten *Emanuel* lämnar Kungsbron för en tur ut i skärgården. Besättningen och passagerarna är fortfarande klädda i "sjömansuniformen", så bilden torde vara tagen i början av kriget.

Om båten vet jag endast, att den var inhyrd under kriget och att den normalt gick i passagerartrafik mellan Aspö och Karlskrona och gjorde så i stort sett fram till första upplagan av *Södern* kom i slutet av 1940-talet. Som synes är den utrustad med en tändkulemotor, som var den vanligaste maskintypen vid sidan om ångan vid denna tid.

Skulle någon läsare veta mer om båten, är jag mycket intresserad.

Olle Melin

Första Amfibieregementet (Amf 1)

Amfibiesoldat med Ak 5

Amf 1, tidigare KA 1 har under 2005 flyttat från Vaxholm (Rindö) till Berga. Förbandets informationschef, Kristina Swaan, ger här en beskrivning över förbandet efter etableringen i Berga. Amf 1 är det som idag återstår av det gamla kustartilleriet.

År 1902

bildades Kustartilleriet. Dess huvudsäten var då Rindö och Karlskrona och så småningom fanns totalt fem kustartilleriregementen placerade runtom den svenska kusten.

Precis som övriga försvarsmakten utvecklades Kustartilleriet mot ett invasionsförsvar. I takt med en förändrad omvärldsbild skedde också förändringar i Försvarsmakten och kustartilleriet.

KA 5 i Härnösand lades ner under 1990-talet och efter försvarsbeslutet 2000 fanns det endast två regementen kvar. Ur dessa regementen bildades Amfibiekåren, Amf 1 i Vaxholm och Amf 4 i Göteborg. Den stora förändringen var, att alla fasta system, t.ex. minspärrtroppar, artilleripjäser etc. skrotades för att helt ersättas av enbart rörliga enheter. Nu hade det gamla kustartilleriet under en lång tid bestått av både fasta och rörliga enheter, så övergången från ett invasionsförsvar till ett modernt insatsförsvar var inte så stor.

Utvecklingen i Amfibiekåren har inte bara ägt rum inom ramen för nationell verksamhet, utan det har också skett en internationell utveckling. Under senare år har ett nära samarbete skett med Finland och Nylandsbrigaden, där den gemensamma målsättningen har varit att utveckla en gemensam Internationell Amfibie Styrka. Denna ge-

mensamma styrka skall kunna sättas in i olika typer av oroshärdar runtom i världen.

Hur har försvarsbeslut 04 påverkat amfibiekåren ?

Efter försvarsbeslut 2004, blev det klart, att det i framtiden endast skall finnas ett amfibieregemente.. Amf 4 i Göteborg lades ner och kvarvarande Amf 1 på Rindö skulle omlokaliseras till Berga/Haninge. När beslutet väl var fattat, påbörjades genast planeringsarbetet för flytningen, en inte helt enkel manöver att genomföra. Den första september i år flyttade i stort hela regementsstaben och staben för Internationella Amfibiestyrkan, IAS, till Berga för att förbereda mottagandet av bataljonen med dess kompanienheter. Underhållskompaniet var först på plats. Den sista kompanienheten l var på plats i månadsskiftet november/december.

Kvar på Rindö kommer en avvecklingsorganisation, AO, att finnas fram till sommaren 2006. AO:s uppgift är, att helt avsluta det som finns på Rindö och slutligen låsa grindarna och lämna över nyckeln till nästa hyresgäst.

Den 3 oktober halades örlogsflaggan vid Vaxholms

Amfibieregemente på Rindö för sista gången för att samma dag hissas på Berga, förbandets nya hemvist. Dagen till ära deltog både kustjägarveteraner, vapenbröder samt representanter för Vaxholms, Värmdö och Haninge kommuner. Med på tillställningen var också före detta förbandschefer, där överbefälhavaren Håkan Syrén var en av dem och självklart nuvarande anställda vid regementet. Det var med blandade känslor, som ceremonin gick av stapeln. Det kändes för många tungt att lämna en flera hundraårig tradition. Samtidigt öppnar sig nya möjligheter för förbandet. Efter en värdig avslutningsceremoni på Rindö med både tal och marscher spelade av Amf 1:s frivilliga musikkår, ilastade gäster och anställda stridsbåtar och inhyrda båtar för att bege sig till Berga.

På Berga följde ytterligare en ceremoni med tal och musik med Sjövärnskårens musikkår. Senare på kvällen avslutades högtidligheterna på slottet.

Vad kommer att finnas på Berga?

Amf 1 kommer att ha cirka 300 tjänstgörande officerare och cirka 70 civilanställda. Förbandet har för närvarande cirka 140 ganska nyligen inryckta värnpliktiga. Nästa omgång soldater rycker in i januari 2006. De kommer att uppgå till cirka 600. Amf 1 har också personal tjänstgörande på andra platser och dessa uppgår till cirka 80 stycken. Dessutom har förbandet ett antal individer ute på olika missioner runt om i världen.

Stridsbåt i gryning

Stridsbåt 90

Inom amfibieförbandet utbildas det inom åtskilliga huvudtjänster bl.a. kustjägare, attackdykare, amfibiedykare, båtförare, tekniker, stabs- och ledningspersonal samt personal i logistiktjänst, Förbandet kommer i huvudsak att vara placerat på Berga, men kommer även i framtiden att ha marin närvaro i Göteborg. Bevakningsbåtskompaniet, som är en del av amfibiekåren och används bland annat för ytövervakning, sjötrafikkontroll och undervattens strid, har sin huvudsakliga placering i Göteborg. Förutom Bevakningsbåtskompaniet är också bordningsstyrka och minplutonen placerade på västkusten.

Fakta om Amfibieregementet

Amfibieregementet

- Utbildar soldater, officerare och reservofficerare för amfibieförbanden.
- Medverkar i utvecklingen av amfibiesystemets taktik och materiel.
- Stödjer den internationella verksamheten inom Forsvarsmakten både med materiel och personal.
- Utvecklar den Internationella Amfibiestyrkan
- Upprätthåller beredskap.
- Stödjer utbildning vid frivilligorganisationer.
- Stödjer samhället med personal och resurser vid svåra påfrestningar.

Slutligen, Chefen Haninge garnison överste Jonas Olsson med personal ser fram emot att få påbörja Amfibiekårens verksamhet i vårt nya område och få träffa våra nya grannar i olika sammanhang.

Kristina Swaan

Bildhäfte om KA 2 förläggingsplatser

KA 2 Kamratförening har i samarbete med Abrahamsons tryckeri i Karlskrona tagit fram ett bildhäfte om KA 2 olika förläggingsplatser. Bildhäftet omfattar 48 sidor samt ett fyrasidigt omslag.

Det är inte bara stadskasernerna som blivit föremål för beskrivning utan även de olika ytterförläggningarna, som var i bruk under de år regementet fanns. Undertecknad har skrivit texterna och fotografierna kommer från gamla vykort, från KA 2 fotoarkiv, från privatpersoner m.fl.

Häftet kostar 60 kr och vill Du ha det hemskickat tillkommer porto om 10 kronor.

Du kan beställa genom att sätta in 70 kr på postgiro 97 05 88-0, Olle Melin.

Glöm inte ange namn och adress!

Vill Du beställa för hämtning, kontakta Olle Melin, telefon 0455/23964 eller epost omelin@telia.com

Försvarmaktens deltagande vid invigningen av Vodafone Arena Rosenholm

I samband med invigningen av Vodafone Arena Rosenholm under helgen 29-30 oktober fanns marinbasen på plats genom informationsavdelningen för att bland annat informera om den tämligen omfattande övningsverksamhet, som vi även fortsättningsvis bedriver på Rosenholm. Vi passade även på att sprida budskapet om Marindagen den 6 maj 2006. Planeringsarbetet för marindagen beräknas påbörjas i närtid. Vid invigningen av Vodafone Arena Rosenholm deltog även frivilligförsvaret i form av Blekingegruppen, som presenterade sin verksamhet med hjälp av en "rekryteringsbil", utrustad med broschyrer och videoutrustning. Även SKBR (Svenska Kvinnliga Bilkåristerna) fanns på plats. Försvarmakten bjöd även på musikunderhållning genom Marinens Hemvärnsmusikkår och Marinens Ungdomsmusikkår.

Ulf Öberg

Utställningsskärmar

Reklam för Arméns fältbageri

Marinens Hemvärnsmusikkår konserterar

Bilkåren presenterar sig

Foto: Håkan Jönsson

Marinens Ungdomsmusikkår

Chatham – historiskt örlogssvarv

Schematisk bild över Chathams museiområde

Välkomna till museianläggningen

När Karlskrona anlades 1680 användes örlogssvarvet i Chatham som förebild i många avseenden. I dag lever varvet och basen i Karlskrona, medan Chatham sedan 1984 är nedlagt. Chatham ger en känsla av uppbrrott med en kvardröjande marin stämning. Repslagarebanan är fortfarande i gång och i dockorna ligger marina museifartyg. Platsen är sinnebilden av en engelsk industrimiljö, tegel, trånga passager och en teashop av det enkla slaget. Utställningar, skyltning, restauranger och butiker har kommit till. Delar av hamnanläggningen har tagits över av kommersiella aktörer. Bostäder byggs på området. Företag och organisationer inom kunskapsindustrin, IT-sektorn och Kent University är nutida hyresgäster.

Jag hade nöjet besöka Chatham tre novemberdagar och kan efter besöket bara konstatera, att hit måste jag igen. Chatham är en helt unik historisk miljö, som verkligen ger mersmak.

Chatham ligger vid floden Medway, en biflod som mynnar i Themsen strax innan utloppet i engelska kanalen. Staden, som ligger cirka 40 minuters tågresa från London, har i dag cirka 80 000 invånare.

Det hela började 1586. Då sjösattes det första fartyget, en Pinass med fem kanoner, som hette *Sunne*. (Pinass = slup). Vid den tiden pågick Elisabet I:s

förberedelser för slaget mot den spanska armadan. Det hela slutade 1984 efter Falklandskriget. Då hade man under nästan 400 år byggt cirka 400 fartyg av varierande slag. Det sista bygget var ubåten *Okanaga*, som sjösattes 1966. Beslut om nedläggning togs den 25 januari 1981 och när beslutet verkställdes blev 7000 varvsarbetare utan arbete. Ytterligare 6000 människor i Chatham beräknas ha berörts av nedläggningen.

Vid stängningen av örlogssvarvet, som omfattade 3 hamnbassänger, delades området in i tre delar. Området är totalt cirka 400 tunnland. En hamnbassäng övergick till att bli kommersiell hamn, medan två bassänger utvecklats för kommersiella verksamheter, boende och friluftsliv.

Riggarbänk från 1800-talet i museet

Per-Anders Daag från Marinmuseum diskuterar nitning med den engelske arbetsledaren

Kärnan i örlogsbasen med många 1700-talsbyggnader fördes över till en fristående ideell stiftelse, *the Chatham Historic Dockyard Trust*. I dess styrelse ingår företrädare för lokala myndigheter, försvars-, kultur-, media- och idrottsdepartementen. Ordförande är en pensionerad amiral från the Royal Navy. Ett antal vänföreningar stödjer verksamheten. Medlemmarna arbetar i anläggningens museum, har renoverat museibåten, hjälper till med utställningar och arbetar med programverksamhet och finansieringsfrågor. Varvsområdets historiska del är numera föreslagen att tas upp på Unescos världsarvslista.

Utställningar och fartyg

Inom anläggningen finns fem huvudattraktioner Dessa är *Museum of the Royal Dockyard*, *the Ropery*, *Historic Warships*, *Wooden Walls* och *Lifeboat*.

Från repslagarbanan

Museum of the Royal Dockyard

Museet är inrymt i bottenvåningen i det stora varvshuset från 1700-talet och har en yta på cirka 23 000 kvadratfot. Museets olika avdelningar anknyter till historiska årtal i Englands marina historia. Det börjar med engelska flottans seger över spanska armadan 1588 och slutar med HMS Endurance hemkomst från Falklandskriget. Nelsons seger vid Trafalgar och flottans verksamhet under första och andra världskriget har också sin givna plats.

The Ropery

Repslagarbanan är 400 meter lång och verksamheten är fortfarande i gång, samtidigt som banan inbjuder till att studera verk

Från mallvinden i *Wooden Walls*

Även en havssula behöver skyddsutrustning

Av varvets 26 yrkeskategorier fanns även rättfångaren representerad

En av de 400 meter långa banorna i repslageriet

samheten ur ett historiskt perspektiv. Under 1800-talet fanns repslagerier i alla de dåvarande flottbaserna; Chatham, Portsmouth, Plymouth och Woolwich. I dag finns endast repslageriet i Chatham kvar. I verksamheten ingår också Hamphuset, som är områdets nu äldsta byggnad från 1728.

Det var vid repslageriet i Chatham, som den röda tråden lades i repens mitt för att markera flottans egendom. ”Den röda tråden” har ju sedan blivit ett uttryck för något helt annat. Men den röda tråden lever i Chathams rep.

Historic Warships

Denna del omfattar i dag tre museifartyg upplagda i var sin docka på det gamla varvsområdet. En liten parentes. Dockorna byggdes, till skillnad från dockorna i Karlskrona som fartygsformationer på sjöbotten och försågs med portar. Man utnyttjade sig av tidvattnet, som här i Chatham kan variera med 6,5 meter mellan ebb och flod.

HMS Gannet (Gannet = Havssula)

HMS Gannet, som är riggad som en tremastad bark, byggdes i Sheerness 1878 och var en viktig del av den Victorianska flottan med en världsomfattande verksamhet. Hon byggdes för såväl segel- som ångdrift. 1902 ändrades hon till skolfartyg för utbildning av reservpersonal till flottan och 1913 blev hon logementsfartyg för utbildning av volontärer, en verksamhet som upphörde 1968. Under denna tid låg hon på River Humble med namnet Mercury.

I dag pågår ett omfattande arbete att återställa fartyget i sjövärdigt skick, som hon såg ut 1886. Detta projekt är beräknat kosta 3 miljoner pund (cirka 45 miljoner kronor) under de 14

Del av repslageriets spinneri som museianläggning

månader arbetet skall ta. Cirka 20 man är sysselsatta på fartyget och arbetet har hittills pågått i fyra månader. Projektet finansieras av medel från fonder och stiftelser.

HMS Cavallier

HMS Cavallier är en av de 96 jagare, som byggdes under andra världskriget. Jagaren togs ur tjänst som den sista av andra världskrigets jagare 1972 och lades upp i Chatham. I dag är hon ett museifartyg under vardande. Mycket återstår att göra, innan hon helt kan visas upp för besökare. Hon är också avsedd att vara ett minne över de 153 brittiska jagare, som sjönk under andra världskriget, varvid närmare 30 000 man omkom.

När jag var där en onsdag, var ett femtontal pensionärer

HMS Chevallier i docka

HMS Gannet som logementsfartyg

HMS Gannet som skolfartyg

från vänföreningen där och utförde allehanda uppdrag. Detta arbete sker helt ideellt.

HMSubmarine Ocelot

Detta fartyg byggdes 1962 och tjänade den engelska flottan till 1981. Under den aktiva tiden verkade ubåten i Medelhavet, i Östersjön och i norra Norge. Hennes tysta maskiner gjorde henne särskilt lämpad för hemliga uppdrag och under hennes tre första verksamhetsår tillryggalade hon mer än 90 000 distansminuter. Tyvärr medförde de hemliga uppdragen att få uppgifter om verksamheten finns bevarade.

I dag är fartyget återställt i sitt ursprungliga skick och ett mycket besökt objekt i området.

Wooden Walls

I ett tidigare masthus är utställningen Wooden Walls inrymd. Utställningen visar människor och verksamheter vid varvet. Utställningen, som är mycket pedagogisk upplagd, visar hur en man, William Crockwell som lärling kommer till varvet 1758. Vi får därefter följa honom genom varvets olika verksamheter under ett antal år. Vid varje station lyssnar man på band, som berättar om verksamheten på ett mycket pedagogiskt och lättförståeligt sätt. Varvet i Chatham hade vid denna tid drygt 1700 man anställda representerande 26 yrkeskategorier.

Hela museianläggningen omfattar i dag cirka 80 tunnland och det var också det område som gick åt för att få de cirka 3800 ekar, som fordrades för att bygga ett skepp. Wooden Walls är utan tvekan en av de bästa utställningar jag sett.

Lifeboat

Denna utställning finns i den yngsta av Chathams fem överbyggda skeppsbäddar och visar den brittiska sjöräddningstjänsten under 170 år.

Epilog

En ubåt är ett av de mest verkningsfulla utställningsföremål, som kan åstadkommas. Det märktes här, jag har sett det på

Nordkaparen i Göteborg och museiubåten i Laboe utanför Kiel. Tänk, att kunna lägga en komplett ubåt utanför Marinmuseum i Karlskrona. Det skulle locka ett stort antal människor. En ubåt är ju något verkligt mystiskt för de flesta människor. Tyvärr har vi i vårt land inte samma möjligheter att utnyttja fonder och stiftelser, men ger man sig "tusan" på en sak, så kanske det ändå kan ordnas.

Och visst vore det roligt om vi på motsvarande sätt kunde spegla verksamheten vid örlogsvarvet i Karlskrona på af Chapmans tid precis på det sätt man gjort i Wooden Walls i Chatham.

Om Du är i London, ta tåget till Chatham och titta. Här finns ett stycke marinhistoria, när den är som bäst.

Olle Melin

Från restaureringen av HMS Gannet

Foto: Olle Melin

Vår fantastiska guide på ubåten till vänster tillsammans med en av de frivilliga på museet, här representerad av en f.d. besättningsman

Matskjulet, där Wooden Walls är inrymd

Till flydda tider återgår....

Denna gång har Kustposten botaniserat i bilder tagna 1964 av dåvarande KA 2 fotodetalj. Som syns är det en mängd olika företeelser, som under året blev föremål för fotografens, i det här fallet Bengt Jacobssons, intresse.

1964 ägde en stor krigsövning rum i Blekinge, samtidigt som årsklassens "rörliga" värnpliktiga deltog i den stora manövern AFÖ 64 (Arméns fältövning), i huvudsak förlagd till Skåne.

Olle Melin

5.batteriet genomförde tidigt under året vinterutbildning i Norrland. Bilderna visar snöförhållanden, som vi inte är vana vid på våra sydliga breddgrader.

Biblioteket på Gräsvik har fått celebret besök i form av inkallade marinläkaren David Ingvar, känd från "Fråga Lundgänget". Här syns han tillsammans med dåvarande sergeanten Nils-Erik Hansson.

Sölvesborgsövningen under våren 1964 omfattade i huvudsak armén inklusive Hemvärnet. Här har fotografen fått tillfälle att flyga helikopter och ta kort och i övrigt ser vi några hemvärnsmän vid en helikopter.

Återigen 5.batteriet, nu under förflyttning och gruppering i mörker. Sven Ekström övervakar arbetet vid en 15,2 cm pjäs, gruppering av pjäsen pågår och dåvarande bataljonschefen Gunnar Sahlin kontrollerar arbetet.

Gunnar Strandberg, sedermera vid KA 4, har fått motta Kvinnoförbundet för Sveriges Sjöförsvars utmärkelse för framstående insatser som värnpliktig.

Stabschefen Kjell Simonsson avtackas som ordförande i Biblioteksrådet i samband med pensionsavgång. På bilden syns från vänster bibliotekarien Sven Hesselbom, länsbibliotekarien Greta Hillbom, personalvårdskonsulenterna Erlandsson och festföremålet själv.

Så var det stor hemvärnsövning. Kustartilleriförsvarschefen Carl-Fredrik Gillberg samtalar med hemvärnsbefälet Nils Sandberg och vidare har man grupperat i anslutning till ett virkesupplag.

Dåvarande rikshemvärnschefen Per Kellin hedrade Blekinge hemvärn med besök vid hemvärnstinget. Här ses han tillsammans med några veteraner.

KA 2 arrangerade 1964 KA-mästerskapet i segling. Här ses en av hemmaseglarna, Rolf Sahlén, under klargöring av tävlingsbåten.

Den årliga turneringen i handboll mellan kompanilag rönne som vanligt ett stort intresse. Detta år segrade 1.batteriet, som vanligt höll jag på att säga. Med i laget var bl.a. Arne Niklasson, Jeppe Karlsson, Klas Freij, Kent Svensson och Jan "lillen" Svensson. Sven Hesselbom var lagledare för laget under en följd av år.

Under 1964 ägde den s.k. Blekingeövningen rum, en stabsövning med militära och civila deltagare. På bilderna syns Blekinges dåvarande landshövding Thure Andersson samtala med civilbefälhavaren Gösta Netznén, som då var landshövding i Malmöhus län. På den andra bilden syns några av sambandsofficerarna, här representerade av Olle Nerén till vänster och Torsten Rehnström.

Bengt Jacobsson passade också på att ta några bilder av utbildningen vid Mekanikerskolan. Sixten Johansson undervisar på elverk, Erik Johansson undervisar på centralinstrument 704 och Gunnar Malmsten genomför en teorilektion.

I september och oktober genomfördes en omfattande krigsförbandsövning i Blekinge. Ett antal inryckande på plats någonstans i Blekinge, verksamhet i fältsjukhuset grupperat på Aspö Mad och verksamheten vid ett speciellt förband, kallat Badpluton, får representera övningen.

Lagom till jul har ett antal böcker med anknytning till Karlskrona kommit ut. Kustposten ger en sammanfattning av böckerna.

Erik Langemark. Kärleken till landskapet

Erik Langemark var konstnär och bildlärare i Karlskrona. Han har mest blivit känd för sina motiv om det Karlskrona, som inte längre finns, men han hade också en bred produktion av konst med andra motiv. Han var bl.a. en mäs-tare i att avbilda hästar. Den här boken riktar fokus på Langemarks landskapsmåleri. Landskapet i Blekinge var hans ateljé och outsinliga källa. "Vila vid fruktträden i Hökamåla" är målad i slutet av hans liv vid en av hans mest älskade motivkretsar.

1979 hade Erik

Langemark en utställning på Thielska galleriet i Stockholm och då säger Ulf Lindé, landets kanske främste konstkännare:

"Erik Langemark är en stor konstnär. Det är bara få, som kan använda färgen på det här sättet, så det smäller till! Han har en fantastisk känsla för avstånd, luft och djup. Och för det våta! Han ger klara anvisningar om, hur den här världen ser ut. Han karakteriserar den!"

Författaren och vännen Kelly Lindblom ligger bakom boken, som ges ut av Blekinge museum. Det är en fantastisk bok, tillägnad en konstnär, som borde fått en betydligt större uppmärksamhet utanför Blekinge, än han fick

PS. Erik Langemark var en gång värnpliktig vid KA 2 och medlem i Kamratföreningen fram till sin död. Red

Karlskrona då och nu

Föreningen Gamla Carlsrona, landets största hembygdsförening fyller i år 60 år. Årsboken tillika jubileumsboken ägnar det Karlskrona, som var sin uppmärksamhet i en serie bilder, där man kan jämföra stadsbilöden från 1940-talet med

stadsbilden 2005.

En synnerligen välgjord och högintressant bok har blivit resultatet. För oss, som var med på 1940-talet, väcker boken många starka minnen men också en del vrede över vissa av de rivningar, som ägde rum, framförallt på 1950-talet.

Föreningen Gamla Carlsrona är att gratulera till en synnerligen välgjord jubileumsbok.

Västerudden

Varvshistoriska föreningen i Karlskrona har utkommit med ett bildhäfte om Västerudden, en stadsdel, som i stort jämnades med marken på 1960-talet för att ge plats åt det moderna Karlskronavarvet.

Västerudden började bebyggas i samband med Karlskronas anläggning 1680. Tittar man på en karta från 1718, finner man att bebyggelsen gick fram till dåvarande vattenlinje och att tomterna låg ganska godtyckligt utplacerade. Det var i samband med femfingerdockornas byggande med start på 1750-talet, som tomterna förlorade kontakten med strandlinjen.

Bebyggelsen på "gamla" Västerudden var omfattande, gårdarna låg tätt och var byggda från 1680-talet till långt in på 1900-talet. Såväl enfamiljs- som flerfamiljshus förekom. Gatorna var länge av enklaste slag. De utgjordes av berghällar, gropar och skrevor, som naturen format. Så såg det ut på södra delen av området ända fram till rivningarna.

Inför Karlskronavarvet etablering 1961 påbörjades en omfattande rivning av fastigheterna, bl.a. för att ge plats åt den nya skrovhallen. Den gamla bebyggelsen försvann successivt från mitten av 1950-talet till början av 1970-talet. Delar av varvsmuren revs likaså. Området kom därefter i närmare 40 år att bli en ödetomt i huvudsak använd som parkeringsplats, tills man år 2004 satte i gång bygandet av radhus, varvid de gamla gatunamnen delvis återuppsod.

Åtskilliga generationer varvsarbetare har haft sin bostad i något av husen på Västerudden. Området hade från början reserverats för dessa och den låg ju också nära till varvets arbetsplatser. Standarden på hus och bostäder var väl inte alltid den bästa, men en stor gemenskap fanns och man hjälpte varandra i de dagliga sysslorna.

Om Du är intresserad av bildhäftet, ta kontakt med undertecknad, som haft förmånen att få ta fram denna publikation.

Varvshistoriska föreningen utkommer med ytterligare en publikation till jul Den handlar om Repslagarebanan och verksamheten där .

Hästö IF. En resa i tiden 1938 - 2005

KA 2 sista informationschef, Torbjörn Sunesson, har varit huvudansvarig för boken om Hästö IF, en förening som för tillfället har stora framgångar i handbollen omedelbart under elitserienivå. Är Du intresserad av ett stycke idrotts-historia från Karlskrona är boken en nödvändighet. Ett rikt bildmaterial förhöjer avsevärt bokens värde.

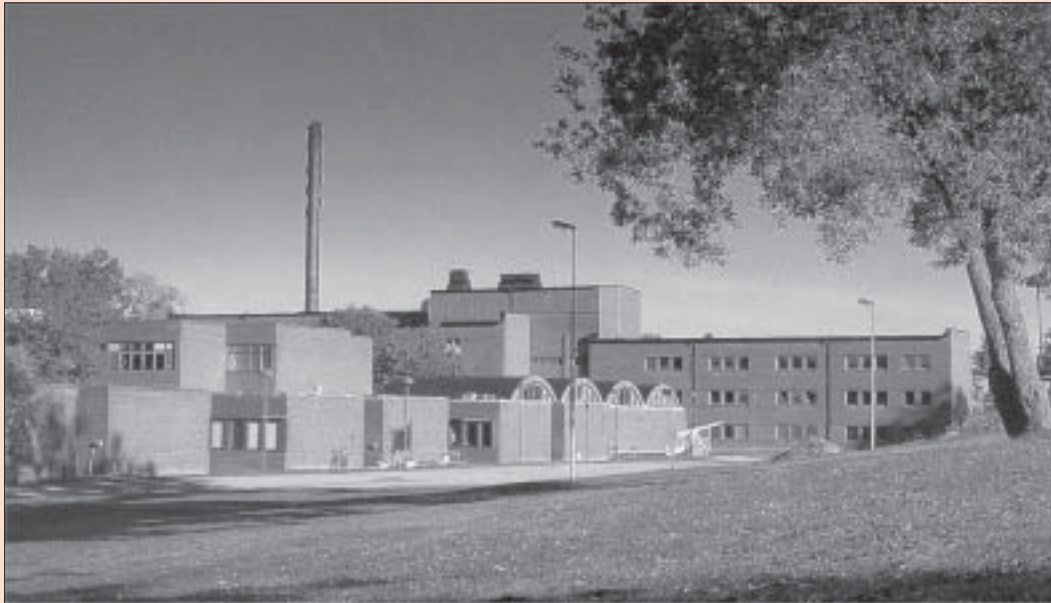
Olle Melin

RÖRLIGA BLADET

Nr 4 - 2005

MUSEIFÖRENINGEN FÖR RÖRLIGT KUSTARTILLERI

Vår adress

KA 2 Museiföreningen för Rörligt Kustartilleri
Marinbasen
Box 527
371 23 KARLSKRONA

Adressändringar

Vid adressändring glöm inte att vi behöver den för att nå Dig med Rörbladet m m

Redaktör

Sigvard Bengtsson

Att vara medlem

Vill Du bli medlem eller veta om vår förening, ring Sigvard Bengtsson tel 0455/33 60 20 eller Hans Willebrand tel 0480/ 33056

Medlemsavgifter

Vi har mycket humana medlemsavgifter:

- Årsavgift 20:-
- Ständig medlem 200:-

Vi uppskattar om Du hjälper föreningen med Ditt medlemskap, men behöver all ekonomisk hjälp och tackar i förhand för eventuell gåva

För att vi skall veta vem som betalt in pengar vill vi att Du meddelar namn och adress

Hans Willebrand tfn 0480 / 33056 eller
Sigvard Bengtsson tfn 0455 / 33 60 20

Inbetalning av medlemsavgifter

Föreningen har öppnat ett bankkonto där medlemsavgifter samt eventuella gåvor kan sättas in.

Clearingnr = 1160 (Handelsbanken)

Kontonummer = 152 252 088

Adress: KA 2 Museiförening för Rörligt Kustartilleri
c/o Hans Willebrand

Gräsgärde 4327

338 96 Ljungbyholm

Innehåll

Kustartilleriet i Blekinge del 9

av **Jean-Carlos Dankwardt**

Gåvor

Vi uppskattar om Du hjälper föreningen med Ditt medlemskap, men behöver all ekonomisk hjälp och tackar i förhand för eventuell gåva

Meddelande

Kamratträffarna på Militärhemmet i Karlskrona fortsätter under 2006 med följande dagar, som är första tisdagen i varje månad:

7 februari, 7 mars, 4 april, 2 maj, 6 juni, 4 juli, 1 augusti, 5 september, 3 oktober, 7 november, 5 december.

Väl mött till kamratlig samvaro

Bilden ovan

Rosenholm expeditions- och förläggingsdelen

Kustartilleriet i Blekinge

Jean-Carlos Danckwardt

Del 9

Forts från nr 3 2005

Batteriet och Trelleborgsbefolkningen

Kustartilleristerna i sina blåkragar blev ett nytt inslag i Trelleborgs stadsbild. De blev snabbt populära och blev på många sätt väl omhändertagna. Batteriet deltog bl a i firandet av 6 juni och marscherade då genom staden. De goda kontakterna och personalens goda disciplin var mycket batterichefens förtjänst.

Batteribemanningen uppställd före avmarsch till Svenska flaggens dag

Batteriets förplägnadstjänst sköttes till stor del av lottor. På vardagarna var de hemmafruar som ställde upp medan de yrkesarbetande oftast för lördags - söndagstjänsten.

Troligen av sekretesskäl omnämndes inte kustartilleriets verksamhet i lokaltidningen Trelleborgs Allehanda.

Efter ett upprop i lokaltidningen och insamlingar på stadens restauranger öppnades ett "soldathem" där de inkallade kunde koppla av och för 25 öre inhandla kaffe och smörgås. Av utrymmesskäl ägde inte civila tillträde till lokalen.

Batteri Helsingborg (HB)

Beslut om anläggande av ett kustartilleribatteri vid Hälsingborg.

Den 14 april 1940 begärde ÖB 2 miljoner kronor för ett 15 cm kanonbatteri vid Hälsingborg (stavades vid denna tid Hälsingborg). Den 25 april beordrades "anläggandet av ett 15 cm kustartilleribatteri vid Djuramåsa utanför Hälsingborg" genom generalorder (Högkv 25/4 1940). Redan den 22 april hade emellertid Skånska Cementgjuteriet antagits som entreprenör för bygget. Den 28 april började schaktningsarbetena. Batteriet skulle färdigställas på fyra veckor räknat från den 22 april. Arbetsledare var civilingenjören von Bahr. Som fortifikationskontrollant utsågs kaptenen (fort) Lidström, sedermera FB i Stockholms Kustartilleriförsvar. Kaptén Sven Haglund, sedermera chef för Stockholms Kustartilleriförsvar, blev vapenkontrollant.

Batteriet skulle förses med fullträffsäkra pjäsvärn med 180 graders skjutfält. Eldrören till de fyra pjäserna var ursprungligen avsedda för batteri St Roten. Lavettagen hade varit avsedda för Holland. Dmax var 24 000 meter. Platsen angavs i handlingarna till "terrängen vid arrendegården Djuramåsa".

En mycket stor arbetsstyrka sattes in och pjäsvärnen och de större anläggningarna blev klara enligt kontraktet. Den första pjäsen (II) redan den 13 maj på morgonen övriga anläggningar 18-22 maj.

Pjäsvärn vid batt HB

II. III.pjäs var färdigmonterade av personal från Bofors den 16 resp 18 maj och de besiktigades den 20-26 maj. Den 5 juni ansköts hela batteriet med fyra skott per pjäs med laddning 1 och 2 och Hpgr m/36 Barl, vikt 46 kg. Den 7 juni anmäldes batteriet "klart för strid".

Den 30 april beställdes fyra observationsvärn och en mätstation för 8 000 resp 40 000 kr. Den 8 juni var observationsvärnen klara. Baracker beställdes för 42 000 kr. Även dessa klara den 15 juni.

Den sammanlagda kostnaden för arbetena vid Hälsingborg uppgick till 3 480 000 kronor mot beräknade 2 miljoner.

Batteri HB Bemannas.

Som förste batterichef beordrades löjtnant Carl Engdahl KA 2. Bemanningen hade börjat anlända från KA 2 de första dagarna i juni. Som batterichef ställföreträdare beordrades löjtnanten (res) Göte Persson, som var batterichef för 1. 15 cm haubitsbatteriet, som då stod grupperat vid Kullagunnarstorp. Den 6 juni överfördes en hel del personal från detta batteri till det fasta batteriet.

Förläggningen skedde den första tiden i tält. Barackerna blev klara betydligt senare. Bemanningarna inkvarterades i befintliga hus och tält. Inne i Hälsingborg var en oplats grupperad i en våning med utsikt över sundet.

Batteriets uppgift var att i första hand insättas mot en tysk landstigning. Senare kompletterades denna uppgift med uppgiften att skydda det av tyskarna utlagda ubåtsnätet norr linjen Viken-Hornbäck.

Efter hand byggdes närförsvaret runt anläggningarna ut genom fältarbeten. Lokalförsvarsförband ur armén var tidvis avdelade för närförsvaret. Grävning av kabelgravar för telefonförbindelserna blev tidigt en mindre populär uppgift för bemanningen.

Batteriets lydnadsförhållanden var till en början något oklara. Det var underställt olika chefer ur armén inom området som emellertid växlade allt

Grävning av kabelgravar vid batt HB

efter beredskapsläget. Efter någon tid blev det underställt fobef i Hälsingborg. Detta befälsförhållande reglerades genom en order från ÖB.

Cheferna ur armén var ofta illa underrättade om batteriets läge och uppgifter. Vid ett tillfälle i juni 1940 erhöll t ex batterichefen följande order: "Batteriet marscherberett vid Allerums kyrka kl ....". Tydligt hade vederbörande chef inte upptäckt att det rörliga batteriet ersatts av ett fast kustartilleribatteri.

Under den första tiden genomfördes förutom anskjutningen inga skarp-skjutningar, möjligen av sekretessskäl.

Baracklägret

Som tidigare nämnts uppfördes baracker i bokskogen norr om batteriplatsen. I anslutning här till upbyggdes även ett skyddsrum. De största barackerna var köket med matsal och officersförläggning med mäss och expedition. Vid uppförandet av barackerna fick batterichefen och hans närmaste man löjtnant Göte Persson möjlighet att komma med förslag till rumsdisposition och inredning. I ett rum uppfördes en öppen spis som skänkts av Skånska Cementgjuteriet samt målning m m. Spisen som ännu (1991) finns kvar försågs med en "stansad" minnesplåt med följande inskription:

För fosterlandets försvar var batteri Hälsingborg klargjort för strid den 7 juni 1940.

På uppmaning av stf batterichefen löjtnant Persson utförde en värnpliktig flaggkorpral, Walter Alexandersson, en väggmålning i samma rum som spisen. Det tog lång tid att preparera den enkla mazoniten för en oljemålning. Även denna utsmyckning finns bevarad. Målningen föreställer batteriets omgivning med flera figurer bl a stf batterichefen Göte Persson i stövlar, ett på den tiden vanligt "fältplagg" vid kustartilleriet, där den blå uniformen med "kollett" fortfarande var den enda fältuniformen för officerarna.

Den 3 maj 1941 begärde batterichefen att ytterligare baracker skulle uppföras eftersom bemanningen nu översteg 300 man.

Tekniska uppgifter om pjäserna m m

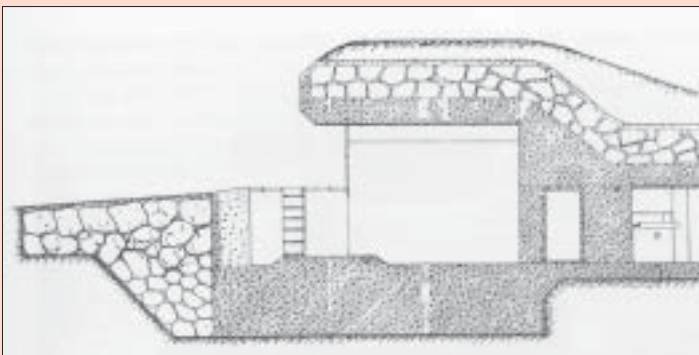
De ursprungliga pjäserna för batteri HB ingick i en serie "15 cm kustkanoner" tillverkade för export till Holland, Polen och Siam. Pjäserna konstruerades 1937 och benämndes av Bofors "15 cm kustkanon L 53 M/38 H" (H avser antagligen Holland) I Sverige benämndes pjäsen 15,2 cm kanon m/40, lavettage m/40. Pjäserna hade utbytbar kärnrör (=reserveldröret) i mantel. Skyddet utgjordes av en sköld med frontpansar och sidoplåtar.

För att batteriet skulle bli så snabbt färdigt som möjligt beslöt KMF att fyra för ett batteri i Stockholms skärgård avsedda eldrör ur ovan nämnda serie som var leveransklara i maj 1940 skulle avses för Hälsingborg. De "holländska" eldrören skulle i stället göras klara för batteriet inom Vaxholm fästning som inte var klart för montering av pjäserna förrän senare. Lavetteerna var tillverkade för den holländska leveransen.

Ammunitionen utgjordes av stålgranater och spränggranater med "långa hylsor" av mässing. Eldhastigheten blev av dessa skäl ganska låg, max fem skott per minut. Ett eldrör uppges ha varit vänsterräfflat. Detta kan tyda på att eldröret kan ha varit avsett för dubbeluppställning ombord på en siamesisk kryssare. Detta eldrör byttes troligen ut efter anskjutningen.

Batteriet hade sju mätstationer från Rydebäck i söder till Kullen i norr samt två 150 cm strålkastare.

Lvtropen bestod av två 40 mm lvpjäser m/36 avsedda för leverans till

Genomskärning av pjäsvärn vid batt HB

Argentina. Dessutom tillkom senare tre 20 mm lvpjäser m/40 grupperade på (vid) pjäserna.

Eldledningsutrustningen bestod som vid de övriga batterierna skjutbord, korrektionsbord m m. Under 1941 tillkom en mätstation vid Kullen med det nya kortbassystemet m/39 omfattande tre teodeliter och ett räkneinstrument.

Batteri HB var det kustartilleribatteri i Skåne som var bemannat under den längsta tiden. Under kortare perioder vintermånaderna sänktes beredskapen till 48 timmar och de värnpliktiga hempermitterades med en "färdighållningsorder". En mindre bevakningsstyrka under befäl av en underofficer fanns dock ständigt i batteriet. Denna utförde bevakningstjänst och underhållsarbeten.

Skarp-skjutningar genomfördes mycket sparsamt under beredskapsåren. Under 1940 sköt batteriet endast vid ett tillfälle (utom anskjutningen), den 12 september. Under 1941 genomfördes två skjutningar, i augusti resp oktober, medan under 1942 endast en skjutning ägde rum. Året därpå sköt man tre gånger, i juli, augusti och november. Den 14 september 1944 sköt batteriet för sista gången under beredskapen. Vid skjut tillfällena sköts i regel 16-20 skott per pjäs med laddning 1 eller 2.

Under en period hösten 1943 hade batteriet 5 minuters beredskap vid två pjäser och spl medan resten hade 30 minuter. Detta innebar att pjäsbemannarna måste ligga förlagda vid pjäserna och även utspisas där. Enkla träbritsar i tre våningar i de trånga beredskapsrummen gjorde att denna höga beredskap var påfrestande. Resten av förbandet måste sova med kläderna på i barackerna eftersom det tog 15 minuter att förflytta sig till stridsplatserna. Anledningen till denna höga beredskap var troligen att de dåvarande nye batterichefen kaptenen Arne Widner, på en fråga från den chef ur armén som batteriet lydde under, ambitiöst hade uppgivit att batteriet kunde hålla den angivna beredskapen. Efter någon månad sänktes den emellertid eftersom bemanningen då var mycket uttröttad. Stridsgruppchefen hade säkert godtagit en betydligt lägre beredskap redan från början.

En "Flygande fästning" nedskjuten vid batt HB

Under vissa perioder bedrevs utbildning med årsklassen ur KA 2 vid batteri HB. Eftersom pjästypen var ny för kustartilleriet krävdes nyutbildning av bemanningar för att klara den långvariga beredskapen och säkra mobiliseringsbehovet.

Under beredskapen förekom en del incidenter på personalsidan. En värnpliktig begick t ex självmord i sin barack. En, som det senare visade sig flera gånger straffad soldat, anlätades som kock och avslöjades som tjuv av begärliga och kupongbelagda matvaror, sedan portionerna börjat bli allt mindre.

I oktober 1943 började danska judar fly över Öresund till Sverige. Batteri HB mätstationer och strålkastare vid stranden av Öresund blev ofta mottagare av sådana flyktingar. Den nya uniform m/42 skrämde vid ett tillfälle en sådan grupp som trodde att det var tyskar som tog emot dem.

Vid denna tidpunkt började allierade bombplan utnyttja den upplysta svenska kusten som navigeringshjälpmedel på sin flygning till och från Tyskland. Batteri HB luftvärn öppnade vid flera tillfällen varningseld när planen kom allt för långt in på svenskt territorium. Vid ett tillfälle sköts verkningseld mot ett plan som på låg höjd kom från Danmark rätt mot bat-

teriet. Planet störtade väster Kulla-Gunnarstorp. Det visade sig senare vara ett skadat plan som övergetts av sin besättning över Danmark och Öresund. Två flygare plockades upp av en svensk skuta utanför Ven. Lvtroppchefen vid batteriet fänriken (res) Lars Pålsson, tillskrev sig äran att ha skjutit ned planet. Batterichef var vid denna tid kaptenen Kjell Simonsson.

Under skördeperioden deltog batteriets personal i skördarbetet på närstående gårdar enligt beslut av regeringen. En beställningscentral fick upprättas dit lantbrukare kunde ringa och beställa hjälp. Tidvis var stor del av bemanningen sysselsatt med skördarbete. I början betalade bönderna vanlig timlön men när myndigheterna i Stockholm 1844 bestämde att endast "flitpengar" skulle utgå och att staten skulle betala dessa sjönk intresset påtagligt att ställa upp på frivilligt arbete.

I oktober 1944 konstaterades att batteriets personal hade för lång beredskapstid och att ytterligare inkallelse inte kunde ske vid batteriet. Ett rörligt 15 cm kabatteri fick överta batteriets uppgifter.

Batteri Viken

Genom en högkvarterorder den 2 juli 1941 beordrades att ett rörligt 57 mm kustartilleribatteri ur KA 1 skulle grupperas vid Viken för att flankera och skydda den svenska delen av det av tyskarna i maj 1940 utlagda ubåtsnätet mellan Viken och Hornbäck. En bottenhydrofon skulle även läggas ut. I Vikens hamn fanns också en kustsignalstation ur flottan och en hjälpedettbåt bevakade hela tiden "luckan" i ubåtsnätet. Hjälpedettbåten 333 var en av dessa.

Batteriet finns egendomligt nog inte omnämnt i flertalet nu befintliga uppräknings av KA-förband under andra världskriget. Behovet av ett lätt batteri vid Hälsingborg omnämndes dock redan i samband med förarbetet till 1836 års försvarsbeslut.

57 mm kan m/1895

En dag under senare delen av juni 1941 uppkallades fänriken (res) Lenart Nathansson till regementskvartermästaren majoren Filip Borgenstan vid KA 1 och beordrades att snarast utrusta och organisera ett 57 mm rörligt batteri. Batteriet, kallat "Batteri A", skulle enligt en förberedande muntlig order (?) "detacheras" till Viken vid Öresund och där underställas Fobef i Hälsingborg. Batteriet utgjordes av fyra 57 mm kan m/95 i hjullavett m/95. Denna pjäs var en rörlig version av 57 mm kan m/89 och konstruerade av Finspång. Batteriet utrustades med en 60 cm strålkastare. Bemanningen uppgick till chef, två underbefäl (flaggkorpraler) och c:a 40 man.

Batteriets uppbörd fick samlas ihop ur 5. kompaniets förråd på Värmdö. Batteriet lastades på en pråm vid Oskar-Fredriksborg för att därefter transporteras till Värtan för omlastning på järnvägsagnar. Datum för transportens påbörjande är osäkert. De färdiglastade vagnarna flyttades därefter till rangerbangården vid Tomtebod där en äldre personvagn med träbänkar tillkopplades. Tågsättet kopplades c:a kl 2300 till ett sydgående godståg. Vid ett måltidsuppehåll i Nässjö kl 0400 serverade lottor kaffe och smörgåsar. Vid 1600-tiden anlände transporten till Hälsingborg och avlastning ägde rum. Batteriets egen lastbil kompletterades med lastbilar från fostaben.

Pjäserna kördes omedelbart till Viken där de grupperades "på planen nedanför missionshuset, mellan lotsförman Rembergs tomt och vägen till strandrestaurangen", en plats batterichefen "fann lämplig för att lösa de uppgifter han erhållit, nämligen dels deltaga i strandförsvaret, dels flankera ubåtsnätet". Vid midnatt kunde koktrossen som tillfälligt ställts upp på Viken idrottsplats utspisa dagens första lagade mat. På förmiddagen kunde BC rapportera till fobef att batteriet gått i ställning och var stridsberett.

Personalen förlades till en början i tält men flyttade snart till missionshuset som gav en bra förläggning. Denna förläggning behölls under hela kriget. Batterichefen förlade sig till en början i en "badhytt", mitt i batteriet men flyttade senare till en närbelägen villa. Kök och matsal flyttades nu till "Vikens väststuga" mitt emot missionshuset. Här inrättades köket i ett brygg-hus och vävsalen utnyttjades som matsal.

På övervåningen inrättades en befälsmäss och ett lektionsrum.

För att inte väcka allt för stor uppmärksamhet gentemot tyskarna på andra stranden utfördes arbeten m m ofta i badbyxor vilket även motiverades av det varma vädret. Pjäserna försågs med sandsäcksvärn maskerade med badhytt. Kommandoplatsen maskerades till en "kiosk" målad i "ljusa glada färger".

Förbindelsegångar grävdes mellan pjäser och ammunitionsförråd. Virke köptes från "timmeraffären i Mjöhult". Rundvirke var emellertid svårt att få tag i varför batterichefen "lånade" sådant från ett angränsande förband ur armén som just då inte var på plats. Batterichefen "ångrade" senare sin självständighet och "förläts" av arméförbandets chef en major från Skånska husarerna.

De rörliga 57 mm pjäserna var inte särskilt lämpade som sjömålspjäser och många malörer inträffade under skjutningar. Batterichefen hade erfarenhet av detta och rekviderade av dessa skäl från KA 1 57 mm pjäser m/89 i "pivålavettage". Pjäserna erhöles efter någon tid och "pivåerna" göts fast. Batteriets effekt ökade avsevärt genom denna förbättring. Dessa arbeten leddes av en tfj batterichef fänriken Sterky som tjänstgjorde medan fänrik Nathansson var hemma och skötte gården på Värmdö. Bytet skedde omkring årsskiftet 1941/42.

Skarpsskjutningar genomfördes några gånger per år, även nattetid med hjälp av 60 cm strålkastare. Dessa nattskjutningar gick inte särskilt bra

Dagordningen började med 20 minuters gymnastik med åtföljande bad. Där efter följde en halv timmes "exercis 1". Pjäsexercis och materielkunskap förekom varje vecka och målet var att varje man skulle kunna klara alla befattningar vid pjäsen och även skjuta självständigt med pjäserna. Ett allmänt intryck är att utbildning och annan verksamhet drevs med större intensitet och ambition vid detta lätta batteri än vid de tunga förbanden.

Andan i batteri Viken uppges ha varit god. Det lilla förbandet gav intet utrymme åt eventuella "rötägg". Personalen ersattes av KA 1.

Batteriplatsen är numera bebyggd med villor. Pjäserna förrådsställdes vid krigsslutet i batteri HB men transporterades senare till Göteborg (BbK). Ubåtsnätet togs upp av ubåtsbärningsfartyget Belos efter krigsslutet. En beredskapshistoria berättad av f d förrådsman vid BK Jönsson, som tjänstgjorde som värnpliktig i batteri HB under kriget får avsluta berättelsen om det "anonyma batteriet Viken".

"En segelbåt kom i hårt väder (1944) in i hamnen och besättningen berättade med skräck i rösten att de just passerat ett minfält. Besättningen var Evert Taube med son. I själva verket var det bojarna till ubåtsnätet som de passerat."

Byggande av skyttevärn

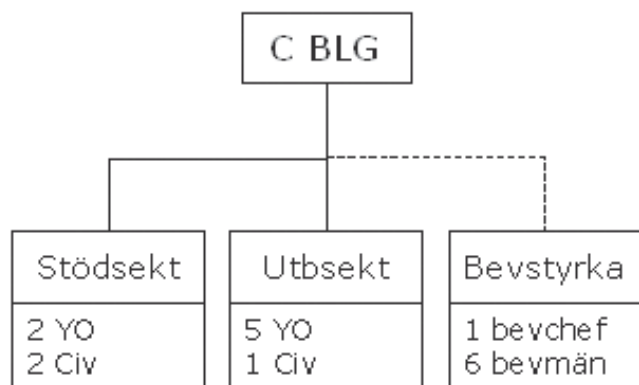
Blekingegruppen – en i paret

Om riksdagen tycker som regeringen föreslagit i propositionen avseende nedläggning av militärdistriktsorganisationen, får Marinbaschefen två nya DUC den 1 januari 2006. Då kommer Kalmar och Kronobergsgruppen (Krag) samt Blekingegruppen (BLG) att överföras till Marinbasen. För BLG del skulle man kunna säga, att det innebär att vi återvänder till brottsplatsen. Innan militärdistriktet bildades den 1 juli 2000 tillhörde nämligen den dåvarande Fogrpavdelningen MKS/Fo15.

Nu har det hänt mycket sedan 2000 och med denna artikel, vill jag försöka beskriva dagens organisation och verksamhet inom hemvärns- och frivilligverksamheten i Blekinge.

Det första är att Militärdistriktsgrupperna ändrar namn till Utbildningsgrupper, dock kommer grupperna att behålla sina geografiska namn och vi heter fortfarande Blekingegruppen. Skälet till namnbytet är dels, att Militärdistriktsorganisationen försvinner och dels att inriktningen förändras till att i huvudsak lösa uppgifter inom området utbildning av hemvärnsförband och stöd till frivilligorganisationer.

Personellt innebär FB-04 att BLG personal minskades med cirka 25%, då vi reducerades med 1 civil tjänst och 3 YO. Idag har BLG en organisation enligt bild 1.

Blekingegruppens organisation

Utbildningssektionen ansvarar för den egentliga kärnverksamheten, som är utbildning av hemvärnsförband och stöd åt de frivilliga försvarsorganisationerna. Verksamheten bedrivs dels genom att vi planerar och genomför vissa utbildningar och övningar med hemvärnsförbanden och dels genom att vi stödjer den utbildning och övning, som genomförs av hemvärnsförbanden själva

samt den utbildning som de frivilliga försvarsorganisationerna genomför.

Som exempel på utbildningar/övningar som BLG genomför kan nämnas två skjutfältsövningar på Kosta skjutfält med en hemvärnsbataljon åt gången, introduktionsutbildning av nya hemvärnssoldater och skyddsvaktsutbildning. Hemvärnsförbanden genomför själva mycket av befattnings- och förbandsutbildningen med stöd av BLG.

När det gäller de frivilliga försvarsorganisationerna, så skall BLG planera och budgetera för stöd av deras utbildning, då den riktar sig mot försvarsmaktens behov, d.v.s. FM är kund. I övrigt skall vi också vara beredda att stödja med FM resurser, men då ta betalt för det vi ställer upp med. En del av de frivilliga försvarsorganisationerna är avtalsorganisationer. Dessa är Svenska lottakåren (SLK), Frivilliga flygkåren (FFK), Svenska röda korset (SRK), Svenska kvinnliga bilkåren (SKBR), Svenska brukshundklubben (SBK), Försvarets motorcykelklubb (FMCK), Sjövärnskårens riksförbund (SVK RF), Frivilliga radioorganisationen (FRO). Avtalsorganisationerna skall utbilda och leverera personal till vissa särskilt utpekade befattningar i hemvärnsförbanden, t.ex. hund-, motorcykel- och fordonsförare, signalister och förplägnadspersonal.

Stödsektionen inom BLG har till uppgift att hantera "allt annat" som t.ex., säkerhets-, expeditions-, personal- och underhållstjänst, MAL-ärenden, ekonomi m.m. Med bara fyra befattningar i Stödsekt innebär detta, att varje medarbetare har mer än en "namnbricka" och att det tyvärr inte alltid går att ha högsta prioritet på allting.

De arbeten, som har högst prioritet just nu, är dels att avrusta de hemvärnssoldater, som inte har varit aktiva de senaste åren, s.k. "nollor", och dels att fullfölja omorganisationen av hemvärnsförbanden i Blekinge, genom att tillse att förbanden får ny och riktig förbandsmateriel förrädsställd på rätt plats.

Den sista organisationsenheten vid BLG är Bevakningsstyrkan. Denna är jag "fodervärd" till, d.v.s. jag har det administrativa ansvaret för personalen, medan de hittills lytt under MD-staben avseende utövandet av bevakningstjänsten. Bevakningsstyrkans huvuduppgift är att säkerställa att FMLOG kan genomföra sina arbetsuppgifter i och kring bl.a. ammunitionsförråd på ett säkerhetsmässigt riktigt sätt. Styrkans vara eller icke vara har diskuterats många gånger och i nuläget är de anställda t.o.m. 31 augusti 2006. Vad som sker därefter, får framtiden utvisa. Detta gäller även var Bevakningsstyrkan

skall ingå efter 1 januari, kvar i BLG eller samorganiseras med övriga resurser för skydd och bevakning inom Marinbasen?

En uppgift, som här i Blekinge av tradition inte lösts av Blekingegruppen eller dess företrädare, är samverkan med lokala och regionala civila myndigheter. Denna samverkan hanteras inom många andra områden av en MD-grupp, så t.ex. inom Kalmar och Kronobergsgruppens område. Här i Blekinge är det Marinbasen och i viss mån F17, som står för denna samverkan. Om det blir någon ändring får vi se när vi blir klara med arbetsuppgiftsfördelningen inom Marinbasen.

Samtliga delar av BLG är lokaliserade till Rosenholm, där vi huserar i "Slottet" och Frivillighuset. Om vi blir kvar där eller ej, står skrivet i stjärnorna, men det finns en ambition att försöka samla verksamheten mot Marinbasen, där mycket av den dagliga infrastrukturen finns.

Hur ser då hemvärdet i Blekinge ut? Det består av två bataljoner och en insatskompaniledning, vilka alla idag är DUC till C BLG. Bataljonerna innehåller, förutom stab och ledningspluton, fyra respektive fem kompanier samt två insatsplutoner. Organisationen framgår av bild 2. Direkt under C Blekingegruppen finns också Marinens Hemvärnsmusikkår Blekinge.

Samtliga enheter utom musikkåren skall kunna lösa skydds- och bevakningsuppgifter men med olika förmåganivåer. Högst förmåga har insatsplutonerna, som är de förbandsenheter, som har längst avtalstid med 60 timmar/år för enskild soldat. Detta skall jämföras med enskild soldat i ett hemvärnskompani, som har en avtalstid om 20 tim/år. Härutöver har chefer på olika nivåer upp till 100 tim/år. Insatsplutonerna skall kunna sättas samman i kompaniförband, och därför finns insatskompaniledningar, varav en i Blekinge.

Hemvärdets uppgifter skall kunna lösas i olika geografiska områden. Tiden med att bevaka den egna hemorten är förbi. Idag gäller att ordinarie hemvärnskompanier skall kunna lösa uppgifter inom egen militärdistrikts-

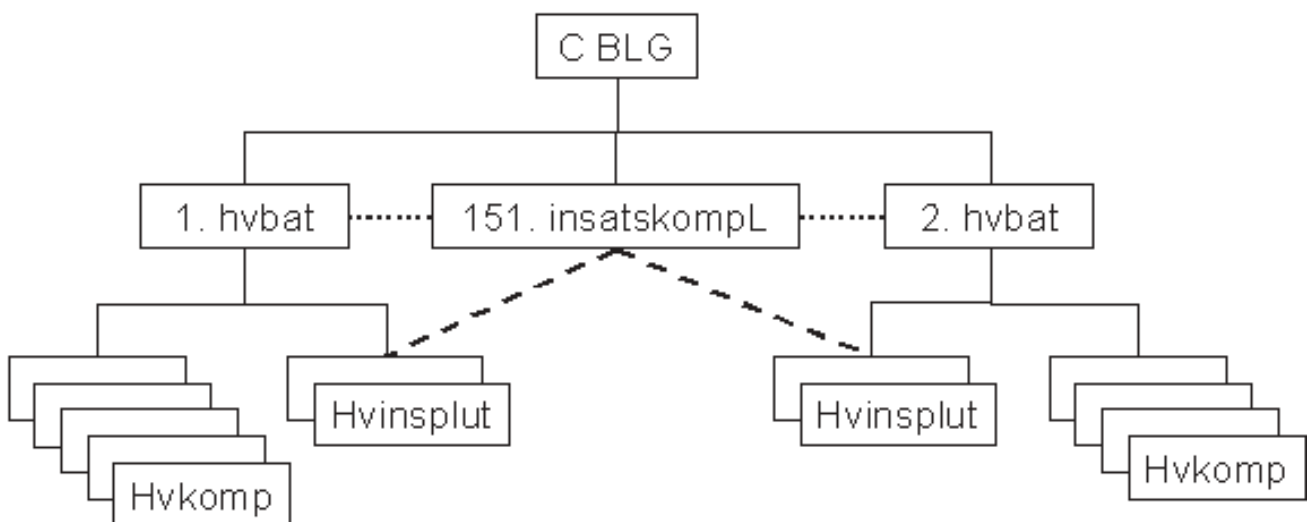
grupps område, d.v.s. för vår del Blekinge, medan insatsförbanden skall kunna verka inom hela militärdistriktet, d.v.s. Småland, Skaraborg, Bohuslän och söder ut. Målsättningen kommer att kvarstå efter årsskiftet, även om militärdistriktsbegreppet försvinner.

I Blekinge finns även hemvärn med marina uppgifter. Detta innebär, att delar av hemvärdet skall kunna lösa sina uppgifter i marin miljö. För detta ändamål är 2. hemvärnsbataljonen tilldelad båtar. I skrivande stund kan typ och antal inte preciseras noggrannare än, att det på sikt är meningen att båtparken skall var stridsbåt 90H. Tidpunkter för avveckling av 200-båt och införande av 90H och dess antal är under beredning.

Hemvärdet av idag är mycket mer än "krutgubbar med gevär m/96". Även om grunden fortfarande går att finna i de gamla IB77 (infanteribrigad m/77), så har framför allt insatsorganisationen tillförts ny och modern utrustning. Hela hemvärdet är idag utrustade med Ak4B, d.v.s. Ak4 med rödpunktssikte. I övrigt kan nämnas, att hemvärnssoldaterna utrustas med samma personliga utrustning som övriga stridande soldater (dock har alla inte fått utrustningen ännu), vapen såsom psg 90, ksp och grg. Ra 180 med PC-dart och bevakningssystem CIM är andra exempel på utrustning i hemvärnsförbanden.

Avslutningsvis ser jag som marinofficer fram emot ingå i Marinbasen, inte bara för att det är en marin organisation, utan för att det kommer att innebära, att vi ingår i den organisation, som har och hanterar huvuddelen av de resurser, som vi behöver för vår verksamhet med allt från skjutfält till kajer.

Klas Lewin

Hemvärdets organisation i Blekinge

Fartygsbygge i långbänk

I vestibulen till Marinmuseum sitter på väggen akterstävornamentet till skruv (propeller) linjeskeppet Stockholm. De gulmålade sniderierna på blå botten har i mitten den krönte skölden med lilla riksvapnets tre kronor. Fartyget blev det största linjeskeppet i flottans historia och det sista, som var i tjänst.

Varje fartyg har emellertid sin egen biografi, så även Stockholm. Hon byggdes i en brytningstid, då det försvarspolitiska skeendet kom att förete vissa likheter med 1900-talet 100 år senare.

Illusionsperiod

Det tog 24 år att bygga skeppet Stockholm. Fartyget kölsträcktes 1832 och färdigställdes 1857. Den långa byggnadstiden berodde delvis på svårigheter att ta till sig de tekniska förändringar, som sjövapnet stod inför, men även försvarspolitiska kostnadsskäl och oenighet bland ledande militärer.

Illusion om evig fred började också spira efter de långvariga Napoleonkrigens slut, något som skulle visa sig förhastat.

Vid fredskonferensen i Wien 1815 hade Europa delats upp av segermakterna, dit även Sverige hörde. En liknande uppdelning skedde 130 år senare vid Jaltakonferensen 1945. I båda fallen permanentades verkliga, eller förmenta, nationella orättvisor. Samtidigt bekräftades den alltjämt gällande Carl von Clausewitz- (1780-1831) doktrinen – krig är ingenting annat än en fortsättning av politiken, men med andra medel.

Linjeskeppet Stockholm

Detta vårt sista i tjänst varande linjeskepp kölsträcktes på Karlskrona örlogsvarv 1832. Fartyget konstruerades av af Borneman, en av af Chapmans lärjungar och byggdes helt i trä. Längden blev 54,4 meter, bredden 15,1 meter och djupgåendet 6,8 meter. Displacementet uppgick till 2548 ton, vilket i princip motsvarar landskapsjagarens Hallands displacement.

Skrovet målades svart med vita band längs kanonportarna, medan undervattensroppen fick kopparförhydring (beklädnad med kopparplåt). Invändigt målades

Akterstävornamentet till ånglinjeskeppet Stockholm. Marinmuseum

Galjonsbilden och kranbalkarna till linjeskeppet Stockholm. Bilden symboliserar St Erik, skyddshelgon för staden Stockholm. Marinmuseum

fartyget vitt. Även galjonsbilden var vitmålad. Den symboliserade staden Stockholms skyddshelgon St Erik. Galjonsbilden finns bevarad på Marinmuseum.

De tre masterna uppbar en segelyta på 2548 kvadratmeter, som gav en fart på nio knop. Propellern bidrog till, att farten hämmades.

Stockholm byggdes med två däck avsedda för 84 kanoner. Det undre batteridäcket bestyckades med 24- och 30-pundiga pjäser, alla mynningsladdare.

På däck och skans fanns 10- och 24-pundiga karronader, en förvanskning av engelska "carronades". Benämningen kommer sig av tillverkningsplatsen Carron i Skottland. Både eldrör och skottvidden var kortare än för kanoner och vikten hälften av en 30-pundares tre ton.

Karronader avfyra kuler på 68 pund och kartescher fyllda med 300 muskötkulor. På nära håll blev verkan förfärlig. Det var inte utan skäl, den kallades för "krossaren". Karronaden ska emellertid inte förväxlas med mörssaren, som är en kastpjäs i likhet med granatkastaren.

Krigsmuller

Ute i Europa tilltog oron, vilket föranledde länderna att modernisera sina krigsmakter, dock inte i Norden. Därför låg arbetet med linjeskeppet stilla under långa tider. Istället framställdes 1847 ett förslag om en minskning av värnpliktsutbildningen från 12 till 4 dagar.

Linjeskeppet Stockholm som logementsfartyg. Efter etsning av Jacob Hägg

Redan 1848 uppstod dock krigshot mellan Danmark och Preussen, som ville införliva Schleswig-Holstein i det Tyska förbundet. Detta medförde mobilisering även i Sverige, men också, att bygget på Stockholm återupptogs.

Den under Skandinavismens yra utlovade hjälpen på 20 000 man till Danmark inskränkte sig till 4 500 man, som överskeppades till Fyn. Entusiasmen avsvalnade betydligt, när notan för hjälpen så småningom skulle betalas över skattsedeln.

Stockholmsbygget slutförs

På Åland byggde Ryssland upp fästningen Bomarsund, vilket inte tycktes bekymra statsutskottet. Detta beslöt 1850, att Värmlands fältjägerregemente skulle dras in. Härvid uttryckte riksdagsmannen och Värmlandsbonden

I Jalta på Krim möttes 1945 de tre stora, Churchill (England), Roosevelt (USA) och Stalin (Sovjetunionen) för att göra upp, hur världen skulle se ut efter andra världskrigets slut. Det tog 50 år, innan överenskommelsen och dess konsekvenser tog slut.

Den danska fregatten Niels Juel under striden vid Helgoland den 9 maj 1864. Oljemålning av Christian Mølstedt 1879-98. Fredriksborgs slott Danmark. Ånglinjeskeppet Stockholm var samtida och torde uppvisat ett liknande sceneri

Per Hansson sin stora glädje över, att "fosterlandets vänner" denna gång äntligen fått sin röst hörd.

Även bland en del tongivande kretsar fanns uppfatt-

Örlogsflottans första fartyg med namnet Stockholm torde ha liknat det samtida skeppet Smålands lejon, här på bilden. Fartyget hade ungefär samma storleksklass som linjeskeppet. På akterspegeln står Smålands röda lejon hållande ett armborst. Småland Lejon var flottans snabbaste seglare. Honsålades till Frankrike 1647.

ningen, att krig mellan civiliserade stater av olika skäl var omöjliga. Varför då odsla pengar på ett försvar, när inget hot fanns?

Tre år senare inleddes Krimkriget mellan Ryssland och Turkiet, som fick hjälp av England och Frankrike. Kriget spred sig till Östersjön, där striderna kring Bomarsund och Åland tilldrog sig störst uppmärksamhet i det svenska säkerhets- och försvarstänkandet. Ålandsfrågorna fick förnyad aktualitet under de båda världskrigen.

Landets allvarliga läge torde ha påskyndat Stockholms färdigställande till 1857, ett år efter fredsslutet!

Ånglinjeskeppet Stockholm

Redan när fartyget "stod på stapeln" 1856, förseddes hon med ångdrift, ett auxiliär (liggande) maskineri. Stockholm blev emellertid inte först med sådan drift. Det var linjeskeppet Karl XIV Johan, obetydligt mindre än Stockholm och byggt 1824. Detta skepp ändrades till ångskepp, eller skruv(propeller)linjeskepp mellan 1852 och 1854. Hon beskrevs i Tidskrift i Sjöväsendet som ett fullkraftigt och tidsenligt örlogsskepp. Förmodligen fick Stockholm samma slags maskineri och utlåtande.

Maskineriet var på 800 hästkrafter. Den trebladiga propellern gav en fart på 6,5 knop vid laber motvind (svag bris 4-7 m/s). Pannan eldades med kol, där röken togs upp genom en sänkbar skorsten akter om stormasten.

I samband med installationen minskades bestyckningen. Skeppslistan upptar för Stockholm 66 pjäser av obestämd kaliber, medan displacementen ökat till 2846 ton. Besättningen uppgick till 739 man.

Nymodigheter

I stället för kommandopallar akterut förseddes fartget med kommandobrygga för om stormasten. Andra nymodigheter var åskledare, vattendestileringsapparat, svensktillverkad ankarkätting och dävertar till låringstårtarna.

Det finns gott om fotografier och målningar på detta vårt sista linjeskepp. Dessutom finns en modell i skala

1:16 på Sjöhistoriska museet i Stockholm. Den är byggd av flaggskeppare Widholm i Stockholm under ledning av amiral Jacob Hägg åren 1908-1926.

Uppvaknandet

Drömmen om en fredlig utveckling grusades 1864, då Preussen anföll Danmark. Året innan hade Ryssland och Preussen gemensamt slagit ner ett svårartat uppror i Polen. Landet hade de redan tidigare delat upp sinsemellan både 1793 och 1795. Gränserna fastställdes vid fredskonferensen i Wien 1815. När lugnet återställts fick Preussen fria händer mot Danmark. Polen delades på nytt 1939.

Stadsjagaren Karlskrona (1940) med igenkänningsnumret 8. Fartyget tillhörde samma klass som stadsjagaren Stockholm (1937) med igenkänningsnummer 6. Båda byggdes på Karlskrona örlogsvärv. Standarddeplacement 1040 ton, fart 39 knop. Endast stadsjagarna uppnådde denna jagarfart.

Anfallet på Danmark utlöste en våldsam förbittring i Sverige. Någon hjälp fick emellertid Danmark inte trots högtidliga löften både från Sverige och västmakterna. När freden slöts förlorade Danmark provinserna Schleswig-Holstein.

Det var dessa händelser, som ledde till, att Karl XII:s staty sattes upp i Kungsträdgården i Stockholm, inte på grund av någon nationell yra utan för hans politik att skapa ett stort och självständigt Polen. Det är således ingen tillfällighet, att Karl XII pekar österut.

Om politiken lyckats, menade man, hade Polen blivit en barriär mellan Ryssland och Preussen, varvid ovan beskrivna händelser aldrig skulle inträffa. Under insamlingen av pengar till statyn spelade också landsflyktiga polacker en ganska stor roll.

Under hela kriget kryssade linjeskeppet Stockholm i Nordsjön och Kattegatt som en manifestation för Danmarks sak.

Fortsatta öden

När ett nytt krig bröt ut mellan Frankrike och Tyskland (Preussen) 1871, var hela det tyngre svenska fartygsbeståndet hopplöst föråldrat.

Från 1879 användes Stockholm som övningsfartyg och de sista åren som logementsfartyg i Karlskrona. Fartyget såldes 1923 till Holms varv i Råå. Hon grund-sattes på Hallands Väderö, där vädrets makter slutligen bråkade sönder henne, innan hon höggs upp i Torekov.

Föregångare

Linjeskeppet Stockholm hade tre föregångare. Det första var ett skepp med 36 kanoner byggt 1622 i Stockholm. Fartyget avsågs att säljas 1645 och nämndes senast 1656. Det andra fartyget hade 68 kanoner och byggdes av Roth i Kalmar 1682. Detta skepp sänktes 1710 nordost om Smörasken. Ett tredje fartyg om 68 kanoner byggdes av Charles Sheldon i Karlskrona 1708. Hon såldes 1781.

Efterträdare

Linjeskeppet Stockholms efterträdare blev jagaren Stockholm byggd 1936. Jagaren moderniserades 1948-1951 och skrotades 1965 i Ystad. Den nuvarande efterträdaren är kustkorvetten Stockholm färdigställd 1984, numera halvtidsmodifierad. Båda dessa fartyg är byggda på varvet i Karlskrona.

Svenska örlogsfartyg har byggts med siktet inställt på lång livslängd och bibehållen modernitet genom modifiering

Rolf Ahlin

Kustkorvetten Stockholm färdigställdes 1984. Deplacement 340 ton, fart 30 knop, numera modifierad.

Förpuppade fullriggare

Övningsfartyget *Jarramas* fyllde i somras 105 år. Hon har sedan 1997 tillhört Marinmuseum, då hon överlämnades från Karlskrona kommun, i samband med att museet invigdes.

Fartygets aktiva tid som skolfartyg först för skeppsgossar och sedan för Kungl. Sjökrigsskolan och Flottans sjömannaskola varade fram till sommaren 1946, då hon gjorde sin sista expedition. Därefter låg hon stilla några år, innan hon 1952 såldes till Karlskrona stad för att användas som kafébåt. Ända fram till 1990 låg hon, som alla karlskroniter vet, på Borgmästarefjärden, men hon flyttades sedan till Kungsbron.

Under alla år har *Jarramas* skötts väl, men den höga åldern har tagit ut sin rätt. Förra året dockades hon och fick ny färg i botten och på friborden. Men trädäcket är riktigt dåligt och läckte förra året ymnigt, så i sommar har hon fått behålla sin vintertäckning.

Nu håller museet på att planera en omfattande renovering av fartyget, som både skall omfatta däckbyte och förhoppningsvis också byte av plåtar i skrovet. Renoveringen, som säkert kommer att kosta flera miljoner kronor, beräknas hålla på i fem år, men arbetet är mycket svårt att planera, eftersom många dolda skador kan bli synliga, när t.ex. det gamla däck tas bort.

Jarramas kommer att få en ny båttäckning, eftersom den nuvarande hunnit bli 20 år gammal. För att göra däckbytet så effektivt som möjligt, kommer museet att tömma däck-
et från så mycket utrustning som möjligt, inklusive däckshuset, som inte är original, utan byggdes som kafékök. Museet kommer också att ta upp delar av ballasten för att komma åt att besiktiga insidan av skrovplåtarna för att kunna göra en konditionsbestämning.

Foto: Olle Melin

Manne Dunge

Varvshistoriska föreningen har haft höstmöte

Vid Varvshistoriska föreningens höstmöte, som besöktes av ett stort antal medlemmar, presenterades fyra av de projekt, som pågår i föreningen.

Det projekt, som kanske rönt störst intresse var, att man i Repslagarebanan på nytt ska slå rep. Med hjälp av EU-pengar, varvets sista repslagare Lennart Pettersson, en omskolad segelmakare, Jörgen Samuelsson, och Marinmuseums riggare Nisse Gustafsson sätter verksamheten igång i liten skala under 2006. Cirka 200 meter av banan tas i anspråk. Om detta berättade projektledaren för ett Levande Lindholmen, Sten Swedlund. Han berättade vidare, att till jul kommer en ny bok i föreningens skriftserie, som handlar just om banan och repslagarkonsten.

Lennart Pettersson var repslagare från 1942 till nedläggningen vid årsskiftet 1960-61 och arbetade därefter i Tackelkammaren fram till sin pensionering. Han passade vid mötet på att demonstrera repslagarkonsten i en liten miniatyrbanan.

Övriga projekt, som presenterades, var

- En sammanställning av filmer och överföring av dessa till DVD. Den första filmen visades och handlade om ombyggnadsarbeten inom varvsområdet på 1950-talet. Lennart Bergquist och Anders Abrahamson stod för presentationen.

- Ångpanneprojektet, innebärande att ångpannan till hjulångaren Eric Nordevall, som är under byggnad i Forsvik, påbörjas i motortorpedbåtshallarna under våren. Även här finns EU-pengar med i bilden. Tillförordnade projektledaren Bo Lindahl presenterade arbetet.

- Ett bildhäfte om en rivna stadsdelen Västerudden, vilket också beräknas komma ut till jul i år. Undertecknad är ledare för detta projekt.

Det är en omfattande verksamhet, som föreningen genomför, konstaterade en nöjd Hans Hedman, föreningens ordförande.

Olle Melin

Foto: Olle Melin

KA 2 Kamratförening hade höstmöte

På femårsdagen efter KA 2 nedläggning samlades över 100 medlemmar i KA 2 Kamratförening på Rosenholm för att minnas den tråkiga dagen år 2000.

Träffen inleddes med en filmvisning kring nedläggningen i regementets gamla filmsal, varefter projektledaren för Arena Rosenholm, Michael Fransson, tog deltagarna på en rundvandring i de nya anläggningarna.

Kvällen avslutades med en måltid och efter denna informerade stabschefen vid Marinbasen, Per Jenvald, om Försvarsmakten i allmänhet och om marinen i synnerhet efter försvarsbeslutet av år 2004.

Den nya arenan var imponerande och många medlemmar tyckte, trots tragedin kring nedläggningen, att det gamla regementsområdet ändå utvecklats mycket positivt under de fem år som gått, sedan örlogsflaggan halades.

Olle Melin

Föreningens ordförande Per Engkvist hälsar välkommen

Foto: Olle Melin

Per Jenvald informerar

Trots allt, glada miner vid middagsbordet. Från vänster Kajsa Larsson, Sten Johnsson, Kjell Silverbark och Rune Jansson

Våra gamla befästningar

Batteri Bäckastrand på Aspö

År 1929

fattades beslut om anläggande av ett 15-cm batteri på södra Aspö vid Bäckastrand. Arbetena startade samma år och 1931 stod batteriet färdigt. Det omfattade tre pjäser m/98-27, som hade varit placerade på pansarskeppet *Dristigheten*. Redan 1918 hade i området uppförts en mätstation för batteri AB (Aspöberg). Batteriet kom att ersätta batteri E 3, ett 15,2 cm batteri placerat i anslutning till Ellenabbsfortet.

Pjäsexercis batteri Bäckastrand

En av pjäsplatserna

1935-36 förstärktes anläggningarna med större ammunitionsdurkar och beredskapsrum. Under Andra världskrigets andra år 1940, uppfördes ett antal baracker. Till batteriet hörde också en strålkastarplats, placerad sydost om Ellenabbsfortet. När teodolittornen runt om i skärgården stod klara 1940, utgjorde dessa en av möjligheterna för batteriet.

Skyddsrum

Batteriet blev ganska kortlivat. 1942 flyttades pjäserna till Holmögadd och blev kvar där intill uppsättandet av 12 cm batteriet m/70 (ERSTA) på 1970-talet. 15 cm-pjäserna ersattes av två 7,5 cm luftvärnskanoner, som placerades vid de gamla pjäsplatserna för 1. och 3. pjäs.

Ingång till ammunitionsdurk

I dag återstår de tre gamla pjäsvärnen med skyddsrum och durkar. Barackerna är rivna eller flyttade. I anslutning till batteriet finns fyra värn för kulspütegevär, två vid stranden väster om batteriet och två norr om batteriet.

Strålkastarplatsen

KG-värn

2.pjäs i det nya batteriet Ellenabben ligger i direkt anslutning till 2.pjäsplatsen i Bäckastrand.

Vad som kommer att bli kvar i området är skrivet i stjärnorna. Med hänsyn till bevarade anläggningar på Aspö borde dock någon form av markering finnas för batteri Bäckastrand (BD).

Olle Melin

Foto: Olle Melin

Nattlig patrullorientering – en tradition från 1934

Årets nattliga patrullorientering för tvåmannalag har avgjorts i Bastasjöområdet. Tävlingen är en tradition från nedlagda KA 2, där man från 1934 fram till regementets nedläggning tävlade om KA 2 Officerssällskaps vandringspris.

Den sista tävlingen vid KA 2 ägde rum kvällen innan regementet lades ned.

Från början sprang man i fyramannapatruller (2 befäl, 2 värnpliktiga), men 1945 gick man över till tremannalag (3 befäl) för att fr.o.m. 1970 tävla i tvåmannalag.

Första segrande patrullen bestod av dåvarande flaggkorpralen Henry Gärdh, K Lundberg (uppgift om grad saknas) samt stamrekryterna Sandberg och T H Karlsson.

Årets segrare blev Kent Adolfsson och Thomas Thiel från 1.ubåtsflottiljen

Olle Melin

Foto: Håkan Jönsson

Två veteraner från KA 2-tiden, Thomas Olsson och Tommy Erlandsson

Ny typ av patrull

Segrande patrullen

Resa till Nordanland

del 3

Kjell Silverbark fortsätter här sin berättelse om äventyr i norr.

Kanske verkar rubriken något överdramatiserad, men den skall påminna om prästmannen, fader Gunnar, som jag hade som resesällskap. Han betecknade allt norr om Osby för Nordanland.

Östersund var vid denna tid, d.v.s. sent 50-tal, en stor militärstad. Tre förband fanns i full verksamhet. Där fanns Jämtlands flygflottilj och Jämtlands fältjägare, F 4 respektive I 5 och dessutom ”mitt” regemente, A 4. Det senare var naturligtvis det viktigaste. Det var här jag undergick utbildning i fältmätteknik.

De båda första förbanden besöktes visserligen vid ett par tillfällen, men vi hade ingen närmare kontakt. Några år senare kom jag emellertid att mycket intensivt samarbeta med personal både från F 4 och I 5. Men det hände inte i det kalla Norden utan i ett varmt Afrika, mycket varmt.

Denna militäranhopning hindrade inte på något sätt Östersund från att vara en liten gemytlig småstad med sitt underbara läge på sluttningarna mot Storsjön. Här lyste svaga lyktor mot rådhusets stolta fasad, där fanns Storgatan med sitt folkvimmel och här fanns Nygrens café. Tillsammans med kurskamrater gjorde jag flera söndagspromenader ut till Frösön och kunde både beundra kyrkan och göra mitt intåg i Sommarhagen hos Wilhelm Peterson-Berger.

Men nu är Du kanske intresserad av att höra lite om vår utbildning i fältmättjänst. Det var faktiskt därför, jag befann mig på denna plats.

Fältmätkursen startade med stor intensitet och behöll dessutom detta tempo hela tiden. Innan jag visste ordet av, var jag insnärjd i en härva av polygontåg, av- och inskärningar, mätning mot himlakroppar av alla de slag. Jag lärde mig dessutom gå s.k. barometertåg. Då avancerar man uppför något berg, i vårt fall Åreskutan och avläser lufttrycket med jämna mellanrum. Alla vet ju, att detta avtar med höjden. Vår grupp fick fram ett mycket bra resultat, men vi kollade våra värden med tillgänglig turistlitteratur.

Har Du någon gång sett en person sträcka ut armen och räkna sina knogar. Då är det säkert en landmålsartillerist, som beräknar avståndet till ett tänkbart mål. Om personen dessutom tar fram mätinstrument, t.ex. en teodolit och en räknedurra av märket Odner, då är det en fältmätare. En fältmätare nöjer sig inte med några halvmesyrer. Han måste få fram exakta värden.

Kanske tycker Du, att det verkar enkelt att mäta avstånd med måttband. Men då skall Du veta, att varje mått-

band har sin egen längdutvidgningskoefficient och att denna först måste fastställas. Dessutom måste stor hänsyn tas till dagens temperatur. Mätte man fel på en hel bandlängd, var det illa, men det kunde man justera med hjälp av Brönnermans formel, som var cirka två meter lång på svarta tavlan.

Om allt detta talade löjtnant Lehman, en energisk genomtrevlig, utmagrad och humoristisk lärare. Han understöddes då och då av kaptenen Ahlberg, som hade gått den s.k. långa vägen till officer.

Eleverna kom från arméns olika truppslag, de flesta från Norrlandsförband. Alla artilleriregementena var representerade, från A 1 i Stockholm till A 9 i Kristinehamn.

Jag trivdes bra med utbildningen och jag tror, att jag hävdade mig ganska bra. Kanske hade jag önskat lite mindre av skogsluffning (bandmätning) och lite mer av KA:s teknik med avskärningar i öppen terräng. Jag hade just gått KAS landmålskurs och tillägnat mig majoren Gäfverts skjutteknik. Dessutom hade jag gått som underhuggare till Ernst Sternefält och Gösta Olsson och vad dessa herrar inte visste om E-kartor, E-skivor, koordinatberäkning, vinkelmätning, sinus och cosinus, var inte värt att veta.

Naturligtvis blev det diskussioner i artilleritekniska frågor och ibland sattes jag på prov. Jag kunde också spåra en viss nyfikenhet på, vad KA egentligen stod för i det svenska försvaret. Härom kunde jag ge besked, ty jag hade haft kaptenen P-G Fernander som lärare såväl i artilleri som i KA-taktik. Jag kunde därför utförligt berätta om kustartilleriets insatser på olika kuster i Europa, t.ex. händelserna i Schelermyningen i november 1944, där batterierna spärrade infarten till Antwerpen och hur det krävdes oerhörda resurser för att slutligt tysta dem. Jag kom också in på det finska kustartilleriets hjältemodiga insatser under vinterkriget. Det svenska kustartilleriet beskrev jag som ytterst effektivt. Tystnaden var total, när jag beskrev hur 30,5 cm-kanonerna slungade sina 385 kilo tunga granater i väldiga parablar mot havet. Jag kunde också berätta, hur det kändes nere i pjäsgropen, när pjäsen avfyrades. (Mina erfarenheter inskränkte sig till ett studiebesök vid en sådan skjutning. Men jag tyckte inte, det gjorde så mycket. För övrigt var ju dessa pjäser redan skrotade.)

En vacker dag var vår kurs avslutad. Vi tackade varandra och tog farväl på soldaters vis. Ingen av dem, varken lärare eller kurskamrater, träffade jag igen. Men jag minns dem!

Kjell Silverbark

Lösning korsord 3/2005

Denna gången var tydligen korsordet för svårt. Ingen lösning med rätt svar har kommit in. Det gör att vi tar nya tag för korsordet i denna tidning.

Korsord 4/2005

har som vanligt tillverkats av Gustav Karlsson.

Lösningen insänds till: Redaktören Kustposten Författarevägen 9 371 63 LYCKEBY

Senast den 15 februari 2006 vill vi ha Din lösning.

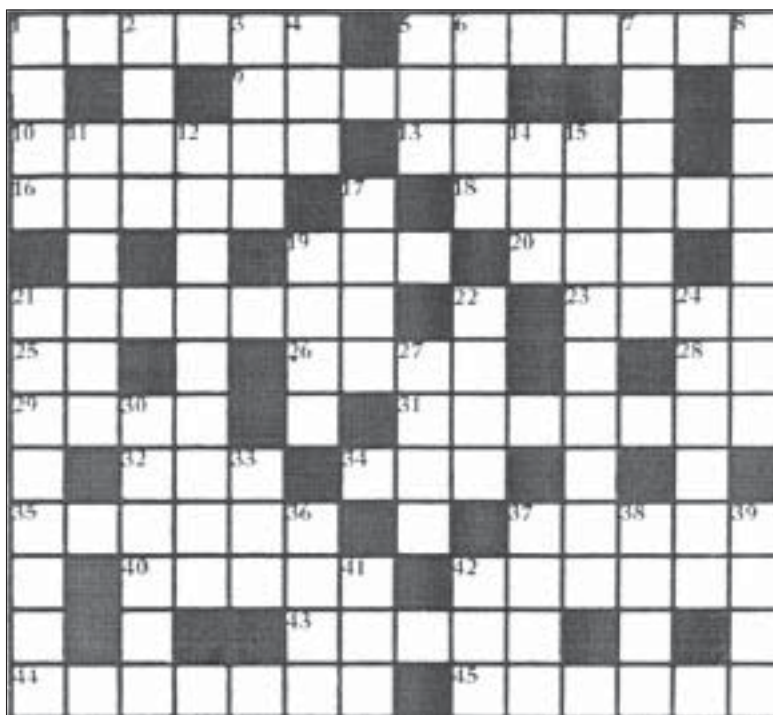
Vågräta ord.

1. Episk sångvisa.	3. Yta.	17. Erfara.	38. 954, i Roma antiqua.
5. KA-eld.	4. Dåd.	19. Anteckning.	39. Foderväxt.
9. Radio: detection and rangig.	5. Tandad.	21. Flottbossar.	41. Gaptak.
10. Snabb företeelse.	6. Åmynning.	22. Sed.	42. Enebärdricka forte.
13. Träskaktigt.	7. Skamlig.	24. Dåliga vanor.	
16. Stupida.	8. Mänskliga drakar.	27. Reparera.	
18. Lappgäng.	11. Snart tid för.	30. Hårda.	
19. Fä eller frukt.	12. Tillhör teater.	33. Linje.	
20. Militärpolitiskt institut.	14. Infattning.	36. Görs vid hov etc.	
21. Ledigt.	15. Anger strömstyrka.	37. Av samma ätt som G I.	
23. Jagisk gosse.			
25. Småbarnsljud.			
26. Sägen!			
28. Nyttja ögonen.			
29. Beundransvärd.			
31. Orsakar.			
32. Föregångerska.			
34. Stryk.			
35. Fel sida.			
37. Fornnordiska gudar.			
40. Fri.			
42. Tunna ut.			
43. Karameller etc.			
44. Verklighet.			
45. Orolig.			

Lodräta ord.

1. Ikon.
2. Lätt varm.

Marina chefer i Karlskrona

Den 14 november samlades den marina ledningsgruppen för möte i Karlskrona. Vi passade på att ta en bild, när gruppen var samlad i Marinbasens konferensrum.

På bilden syns från vänster:

Kommendör Håkan Magnusson, ställföreträdande chef Sjöstridsskolan

Kommendörkapten Stefan Thim,

Chef avvecklingsorganisation Muskö

Överste Jonas Olsson,

Chef första amfibieregementet

Kommendör Erik Andersson,

Chef 3.sjöstridsflottiljen

Marininspektören,

konteramiral Anders Grenstad

Kommendör Lennart Bengtsson,

Chef 4.sjöstridsflottiljen

Överstelöjtnant Hans-Richard Wijk-

mark, Chef avvecklingsorganisation Amf 4

Överste Lars-Olof Corneliusson, Officer till marininspektörens förfogande

Kommendör Odd Werin,

Chef marinavdelningen

Kommendörkapten Urban Ivarsson,

Chef avvecklingsorganisation Berga

Kommendör Lennart Månsson,

Chef Marinbasen

Kommendör Anders Järn,

Chef 1.ubåtsflottiljen (sittande)

Chefen Sjöstridsskolan, *överste Johan Eneroth* saknades vid tillfället.

Olle Melin

Foto: Håkan Jönsson

Den gamla bilden

1961-62 hade jag förmånen att få medverka i Sjökrigsskolans handbollslag och vi hade nöjet att bli såväl marinmästare som milomästare.

Här ses laget efter segern mot Kustflottan, som innebar seger i dåvarande IV Milos mästerskap.

Övre raden *Christer Lidén* (reservofficer flottan), undertecknad, *Jan Eliasson* (reservintendent men i dag känd som ambassadör i FN), *Leif Kugelberg* (reservofficer KA 1), *Göte Permerin* (kommendörkapten i flottan, numera pensionär) och *Björn? Lundell* (intendentskadett).

Knästående: *Jörgen Krabbe* (reservofficer flottan), *Hans Rosengren* (sjökaptan och senare lärare vid Sjöbefälskolan i Kalmar), *Kjell Nording* (sjökaptan, som blev allsvensk målvakt i AIK), *Thomas Lüning* (officer, seder-

mera reservofficer flottan) och *Benny Ståhl* (reservofficer flottan).

Olle Melin

Födelsedagar m.m.

90 år

Gunnar Antonsson	Karlskrona	17/1
Conrad Thelander	Landskrona	6/3

85 år

Bengt Eklöf	Bankeryd	20/1
Erik Friberg	Johannishus	5/2
Torsten Tollö	Ingatorp	11/3
Harald Petersson	Karlskrona	18/3

80 år

Inge-Britt Juhlin	Karlskrona	16/2
Arne Lundström	Stockholm	20/2
Karl-Gustav Vannevik	Haslö	20/2
Birger Svensson	Karlskrona	21/2
Gerald Israelsson	Lyckeby	1/3
Sten Joelson	Karlskrona	10/3

75 år

Roland Johannesson	Nättraby	11/1
Sivert Karlson	Rödeby	17/1
Arne Julin	Nyköping	25/1
Eric Svensson	Ronneby	12/3
Kjell Silverbark	Sturkö	20/3

70 år

Lennart Östsjö	Drottningstjärn	7/3
Gunnel Svensson	Ronneby	20/3

65 år

Bengt Östborn	Örkelljunga	16/2
---------------	-------------	------

60 år

Torbjörn Sunesson	Lyckeby	17/1
Anders Thörn	Norrköping	24/1
Bernt Palm	Rödeby	2/2
Per-Åke Petersson	Växjö	19/2
Thomas Thaug	Karlskrona	24/2
Lennart Avendahl	Karlskrona	25/2
Bo Wranger	Karlskrona	13/3
Ingemar Fransson	Rödeby	14/3
Lars-Erik Jonasson	Karlshamn	17/3
Sven Wallfors	Lyckeby	31/3

55 år

Magnus Blenner	Hovås	11/3
Göran Boijesen	Vellinge	21/3
Jörgen Bengtsson	Rödeby	28/3

50 år

Sara Boijesen	Vellinge	20/2
Kerstin Gruwberger	Karlskrona	5/3

45 år

Nils Gunnarsson	Malmö	20/2
Anders Lindström	Malmö	20/2

30 år

Ola Hagberg	Karlskrona	11/1
Kristian Riboe	Förslov	12/1
Anna Sunmo	Halmstad	12/1

Vi hälsar följande nya medlemmar välkomna i föreningen

Margareta Ekberg	Karlskrona
Birgitta Persberg	Karlskrona
Ulf Sjöberg	Sölvesborg
Ingvar Smedberg	Karlskrona

Kamrater som avlidit

Gösta Franzén	Malmö	3/9	2005
Harald Kangestam	Karlskrona	5/10	2005
Rune Ramberg	Märsta	12/10	2005
Folke Rosander	Jönköping	9/11	2005
Ingvar Vidnersson	Karlskrona	12/11	2005
Allan Karlsson	Karlskrona	16/11	2005
Torsten Ericsson	Karlskrona	3/12	2005

Tryckfelsnisse m.m.

Ingvar Johansson i Stockholm har vänligt påpekat att bilden på sidan 24 i förra numret av Kustposten innehåller ett fel. Det är inte Bengt Haverling, som är med på bilden utan "Blomman", d.v.s. K W Blomqvist.

Vidare har Karl-Erik Karlsson i Karlskrona påpekat kring artikeln om *Bore*, att fartyget under många år hade en viktig uppgift i den s.k. ubåtsbärgningspiketen, även om fartyget var föga lämpligt för uppgiften. Karl-Erik var ju själv under många år skeppare på *Bore*.

Tack för era påpekanden. Det gläder mig att tidningen läses så noggrant.

Red.

Höstmötet 2005

Foto: Olle Melin

